

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBlicație A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL XL • NR. 12 (812) • 16-30 SEPTEMBRIE 1995 • 21 ELUL 5755 • 12 PAGINI - 150 LEI

MESAJUL

Rabinului dr. YEHEZKEL MARK
de Roș Hașana 5756

לשנה טובה תכתבו ותחתמו לאלתר לחיים
טובים ארוכים ולשלום

Fie ca Atotputernicul Dumnezeu să vă înscrie, dragi cititori, în Cartea Vieții cu un an bun și încă mulți, mulți ani; cu sănătate, pace României, pace în Israel și în întreaga lume, prosperitate, bucurie și fericire. Fie ca mesajul meu să aducă dragoste și înțelegere între oameni și între toate popoarele lumii.

Începând cu prima zi a lunii Elul auzim sunetul Șofarului în fiecare zi, cu excepția Șabatului și a ajunului de Roș Hașana. Rugăciunea pe care o facem înainte de a sufla din Șofar este ascultării sunetului Șofarului. „לשמע קול שופר”, „Lišmoa Kol Șofar”, care înseamnă că respectăm porunca ascultării sunetului Șofarului. Dar trebuie să atragem atenția asupra faptului că este o mare diferență între semnificațiile acestor cuvinte în ivrit și într-o altă limbă. „Șamoa” înseamnă „a auzi”, „a asculta”. În altă limbă decât ebraica înseamnă impactul extern al sunetului asupra organelor auzului, în timp ce, în ivrit, înseamnă a auzi și a pune la suflet, a asculta și a se supune. „Naase Venișma” נאסע ונשמע se referă la momentul în care poporul evreu a fost întrebat dacă acceptă Tora și poporul a răspuns „o vom face și o vom asculta, o vom auzi, o vom pune la suflet și ne vom supune”.

Care este mesajul Șofarului? Maimonide o spune: „Treziti-vă, voi, adormiților, din somnul vostru, și voi care sunteți încă sub imperiul somnului, ieșiți din această stare!”.

Versete biblice clarifică tipul de sunet auzit: Tekia - Șevarim - Terua. Tekia

este un sunet lung, neîntrerupt, în timp ce Șevarim este un sunet întretăiat și Terua este foarte întretăiat. Tekia semnifică nelinește și nesiguranță în bucurie fiindcă e יום טוב sărbătoare, teamă și spaimă fiindcă, în același timp, este יום הדין Ziua Judecării. (Șevarim răsună numai fiindcă nu știm exact cum se aude cu adevărat sunetul întrerupt: Șevarim sau Terua).

Aceste o sută de sunete ale Șofarului, pe care le auzim în timpul rugăciunilor de Roș Hașana, trebuie să trezească în conștiința fiecărui evreu gânduri de căință, dorința de întoarcere la o viață evreiască adecvată. Și dacă își pregătește sufletul în timpul lunii Elul, se poate simți înseninat, înălțat spre Dumnezeu, întărit în sentimentele sale evreiești, convins că trebuie să fie un evreu mai bun, un om mai bun în anul ce vine.

Auzind sunetul Șofarului, ne amintim, de asemenea, de pregătirea pentru sacrificiu a lui Ithak de către tatăl său, Avraham, pe care Dumnezeu l-a împiedicat, în ultimul moment, de la a face Akeda. Ne amintim că ne adresăm, în această zi, Atotputernicului Dumnezeu al întregului Univers. Să sperăm că rugăciunile noastre vor fi acceptate și că noi toți, membrii comunităților evreiești din România, ca și evreii din întreaga lume vom fi înscrși în Cartea Vieții cu un an bun, cu sănătate, prosperitate și pace, fericire și bucurie.

Rabin dr. YEHEZKEL MARK

În numele Consiliului de conducere al Federației Comunităților Evreiești din România, ca și al meu personal, urez tuturor membrilor comunităților evreiești - cu prilejul zilelor de Roș Hașana și lom Kipur 5756 - un an bun, cu sănătate și succes deplin în tot ce vor întreprinde, un an de menținere și întărire a comunităților noastre, pace și prosperitate.

Acad. NICOLAE CAJAL,
Președintele Federației Comunităților Evreiești din România

Președintele Statului Israel, EZER WEIZMAN, se adresează poporului evreu de Roș Hașana 5756

Dragi prieteni,
În acest an, Roș Hașana coincide cu începutul manifestărilor dedicate aniversării Ierusalimului. De peste 3000 de ani, Ierusalimul a fost centrul spiritual și suveran al Israelului și al poporului evreu. Ierusalimul este unic. Nici un alt oraș n-a suferit atâtea războaie și, totuși, a rămas ceea ce a fost acum 3000 de ani: Cetatea lui David, Cetatea Sionului și Ierusalimul. Poporul evreu nu poate exista fără Ierusalim și Ierusalimul nu poate exista fără poporul evreu.

Nici un alt oraș nu a adus o contribuție atât de importantă umanității. De aici, profeții au propovăduit justiția socială, conducerea dreaptă, fraternitatea și egalitatea între oameni și o pace reală între națiuni. De aici a pornit mesajul de bine, speranță și mântuire adresat umanității.

Statul Israel se află acum în plin proces al negocierilor pentru pace. Este un proces foarte dificil și îndelungat, cu multe litigii interne și dureroase. Dar suntem uniți într-un Ierusalim unit. Ierusalimul a fost și a rămas, întotdeauna, centrul aspirațiilor evreilor din întreaga lume.

Peste 150 de țări au misiuni. Lideri mondiali, ca și delegații importante, ne vizitează regulat. Economia noastră este puternică și exporturile noastre cresc anual.

Industria noastră, privind tehnologia de vârf, se află printre cele mai interesante și mai semnificative din lume. În același timp, Israelul a absorbit cu succes o jumătate de milion de nou veniți. El se bucură de înaltă considerație pretutindeni în lume și este onorat de cei care vin să-l cunoască.

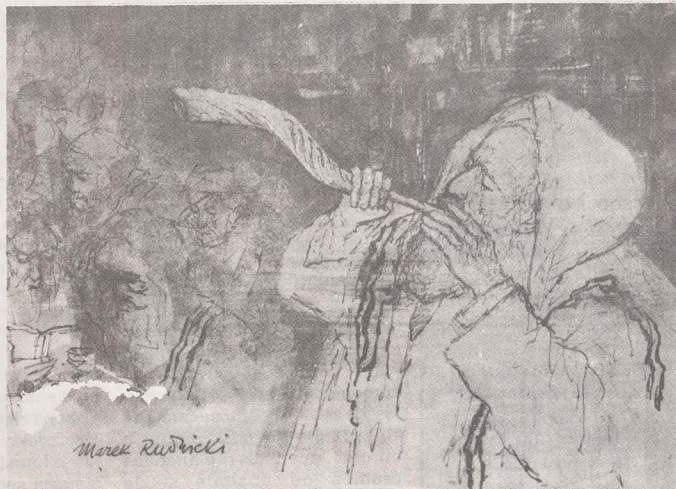
În decursul anului trecut am semnat un tratat de pace cu Iordania. Sper ca procesul de pace să continue, permițându-ne să semnăm tratate similare cu alți vecini ai noștri arabi.

Știu că aveți frământări și căutați răspunsuri la multe întrebări, cum ar fi sensul de azi al sionismului și continuitatea poporului evreu în Diaspora. Soluția pentru evrei este Alia; să vină să trăiască la Petah Tikva, Rișon Le Zion, Beer Șeva, Metulla, Yeruham, Nahariya și multe alte orașe din Israel. Împreună vom depăși problemele.

Ați fost întotdeauna mândri când Israelul a luptat și a câștigat bătăliile sale. Acum Israelul e puternic și-și justifică mândria și sprijinul vostru, în continuare.

În ajun de Roș Hașana, vă transmit dumneavoastră și familiilor dumneavoastră, sincerele mele urări pentru un an al păcii adevărate, sănătății și succesului.

EZER WEIZMAN,
Președintele Statului Israel

ÎN ACEST NUMĂR:

YEHUDI MENUHIN la Festivalul „George Enescu”

Un interviu acordat revistei noastre
pag. 3

„POVESTEA GERSHONEI”

Mai mult decât un Bildungsroman, decât rememorarea - în manieră faulkeriană - a momentului trecerii de la copilărie la pubertate, „Povestea Gershonei” este, de fapt, cea a începuturilor Statului Israel, unul din lătmotivele cărții fiind chiar raportarea vârstei protagonistei la vârsta țării ei.

Întrepătrunderea mentalității evreului Diasporei cu a israelianului, amintirea, de mare acuitate emoțională, a Holocaustului, cu încă foarte mulți supraviețuitori pentru care trecutul e prea aproape pentru a-l resimți ca atare, conflictele arabo-israeliene, problemele noilor veniți, poezia aspră a pionieratului (surprinsă din unghiuri diferite în mai toată proza israeliană, conferindu-i astfel una din trăsăturile specifice) sunt câteva din elemente de fundal certificând amplitudinea și substanțialitatea cărții.

Autoironia, contrapunctarea ludicului cu tragicul prin încercările segmentului de limbaj, de comportament infantil cu observațiile din retrospectivă adultă, sentimentul panvitalist, gradația și forța detaliului, intersecția dialogului real cu cel mental, potențarea expresiilor stereotipe cu valențe de natură sociologică, psihologică, istorică, metoda proustiană a reconstituirii unui întreg dintr-un fragment aparent insignifiant dar, de fapt, de mare putere sugestivă sunt tot atâtea modalități estetice de expresie ce dau măsura inteligenței artistice a autoarei.

O lume necunoscută protagonistei israeliene, lumea Diasporei bunicilor, a rădăcinilor ei, transpare într-un chip

insolită (o fotografie pusă sub o solniță). În atmosfera domestică omniprezentă se înfățișează acel aer inconfundabil al începutului de secol XX (culoarea sepie a poeziei, atitudinea premeditată, costumul, pieptănătura, decorațiile), dedicația fiind însă aceea care deconspiră identitatea persoanei, reprezentată printr-un singur cuvânt în idiș: **taiere**, un cuvânt tandru foarte ușor de tradus („scumpă”), dar greu de păstrat într-o altă limbă cu toate nuanțele sale: devotament, ocredire, spirit de sacrificiu, profunzime afectivă, ce conferă dragostei evreiești de familie în Diaspora un caracter aparte, de siguranță a valorilor într-un univers nesigur. Concepția de viață a evreului Diasporei se resimte și la părinți, deși adaptată la condițiile existenței israeliene. Aforismul popular din folclorul idiș, „nu trebuie să ne facem proiecte de viitor”, apare în contextul

în cazul de față, de Nava Semel. Întrebarea în idiș a bunicului și răspunsul în ivrit al nepotei sunt

Amintiri din copilăria unei israelience

■ NAVA SEMEL

■ Desen de Tia Peltz

unei discuții mamă-fică, privind depozitul de saci cu orez și zahăr, păstrat din zilele campaniei din Sinai: „Mama nu ne-a dat voie să-i scoatem de acolo, zicându-ne că nu putem ști când vom avea nevoie de ei”. Vorbirea indirectă, des utilizată în narațiune, e specifică „amintirilor din copilărie”, fie că e vorba de un Creangă, un Călugăru sau,

definitiv pentru spiritualitatea fiecăruia, dar și pentru confluența dintre generații. Banalitatea frazei e dinamită de gravitatea resorturilor ce au generat-o. Pentru nevăzător, firescul cotidian are cu totul alte înțelesuri decât pentru ceilalți, el trebuie să reinvețe să trăiască aparent normal, eforturile acestei readaptări fiind înregistrate cu mai mare acuitate de sensibilitatea proaspătă a nepotei. Notația psihologică fină pe marginea unei interjecții în idiș, „oi vei”, vădește forța analitică a autoarei, descendentă a lui Mendele Moihier Sforim pe linia modalităților behavioriste de caracterizare a personajelor, deși unghiul de observație este umoristic-israelian. „Oii vei” nu este expresia unei suferințe precise, ci a unui cumur de amărăciuni, o tăietură într-o anume filozofie de viață, unde experiența existențială, de cele mai multe ori amară, a țesut un abur de luciditate și tristețe. Pasiunea lecturii, observată la bunică, e o mostră a ceea ce reprezintă serea de cultură, dominantă a spiritualității iudaice. Lectura echivalează cu o celebrare. „Bunica se ducea în bibliotecă echipată cu cele mai bune lucruri, ca și cum s-ar fi dus la o

grădini similare plantate lângă crematoriul unde, nu atât de demult, au fost incinerate oameni vii. Soția băcanului Starkman nu poate avea copii fiindcă „nașiții au făcut tot soiul de experimente pe ea”. Singura bijuterie a mamei Gershonei, un șirag de perle, sunt de la mama ei, ucisa de nașiți. După-amiază, bunicul ascultă „Buletinul Rudelor Dispărute”, un program difuzat pentru cei ce-și căutau membrii familiei cărora li se pierduse urma în Cataclism. Sensurile pe care „a idișe mame” le îmbracă în Diaspora capătă conotații suplimentare după Holocaust, în Israel. Mama Gershonei suferă atât de intens la gândul posibilității pierderii fiicei sale fiindcă e marcată de imaginea lagărului morții unde i-au fost ucise părinții și fratele. O seară de muzică în familia sfărâmată a lui Nimrod (tatăl cântând la vioară, băiatul la flaut, violoncelul mamei asasinată de nașiți continuând să cânte numai în suflătele lor), interpretarea de către Nimrod a mitului lui Pan, respectiv, ascunzându-l în tufișuri, ca mod de apărare a vânatului de hătași, Pan fiind receptat ca un posibil evreu urmărit de Gestapo, sunt expresii ale

LITERATURĂ

aceleiași traume prea proaspete și prea adânci pentru a nu se împleti cu existența actuală a personajelor. Însuși faptul că protagonista poartă numele fratelui mamei ei, a cărui viață a fost frântă într-un lagăr, și nu un nume tipic israelian, conferă prezenței Holocaustului în conștiința supraviețuitorilor săi o pecete simbolică.

A trăi în Israelul modern reprezintă, pentru pionierii săi, cu mult mai mult decât a viețui. Ei vin în țară nu atrași de mirajul îmbogățirii sau dintr-un spirit de aventură. Vin fiindcă - așa cum afirmă și autoarea volumului, în postfața - „această mică bucată de pământ dădea celor mai mulți, pentru prima dată, sentimentul că sunt cu adevărat acasă”. Tatăl lui Nimrod poate opta între a locui la Tel Aviv sau în Negev. Preferă Negevul fiindcă simte că acolo e mai multă nevoie de el, iar greutățile pe care știe că le va avea de întâmpinat îl stimulează, în sensul bun al aceluia „davke” de moștenire avrahamică.

Vitală, dinamică, în răspăr cu melancolia, neliniștea, elegia fără leac caracteristice erorilor literaturii evreiești a Diasporei, literatura israeliană, ilustrată și prin proza Navei Semel, are ca fundal natura, de cele mai multe ori ostilă, ce trebuie deslețită, efort ce creează caractere puternice, care nu au prea mult timp de efuziuni lirice, dar a căror sensibilitate este cu atât mai intensă cu cât nu e lăsată să se exteriorizeze. În acest spirit crește Gershona, a cărei „poveste” începe prin încercarea de a obține ridichi într-un ghiveci cu pământ neprielnic și se sfârșește prin biruința asupra acestuia, ridicând prozaismul detaliului la dimensiuni poetice inedite.

E. SUHOR

P.S. Cartea beneficiază de ilustrațiile de marcă ale Tia Peltz; pentru care temele copilăriei și ale senectutii sunt o veche preocupare.

1. volumul cu același nume de Nava Semel, Ed. „Fiat lux”, București, 1995.

LINGVISTICĂ

În Spania a apărut cartea scriitorului José Antonio Lisbona purtând titlul *Reintoarcere în Sefarad*. După cum se știe, în limba ebraică, Spaniei i se zice Sefarad.

Fertila toleranță dintre cele trei culturi - creștină, evreiască și arabă - ingredient esențial al ființei istorice a Spaniei, s-a dovedit până la urmă neviabilă în condițiile intoleranței instaurate. Edictul de expulzare a evreilor, din 1492, pune capăt unei conviețuiri de aproape două milenii. Sefarad a fost de atunci, pentru generații de evrei, expresia nostalgiei și a durerii. Această melancolică cronică de absențe și de neînțelegeri a luat sfârșit definitiv odată cu stabilirea relațiilor diplomatice dintre Spania și Statul Israel care, așa cum a spus Ben Gurion, se fundamentează pe „dreptul moral al suferinței”. Vizita istorică a Regelui Spaniei în Israel a confirmat acest lucru.

José Antonio Lisbona, autorul cărții, care este un specialist în problemele Orientului Mijlociu, relatează, în *Reintoarcere în Sefarad*, istoria politicii Spaniei față de evreii săi în secolul

Împăcarea cu Sefarad

al XX-lea, adică etapa hotărâtoare a reconcilierii. Trebuie evidențiată întrebuintarea posesivului săi. Nu este vorba de politica spaniolă față de evrei în general, ci de reînălțarea dintre spanioli și sfaradim, separați de secole. Cartea este cronică minuțioasă și documentată a unui proces lent și dificil de normalizare a unor legături întrerupte. Volumul surselor consultate, unele din ele inedite, este remarcabil.

Se poate afirma că în secolul al XX-lea nu există, propriu-zis, o problemă evreiască în Spania. Lisbona afirmă că, de la dispariția Inchiziției, nu se observă în Spania nici o formă de antisemitism. La sfârșitul secolului trecut existau în Spania, conform recensământului, 406 evrei la o populație de 17 milioane de locuitori. În anul 1910 ia ființă, sub patronajul regelui Alfonso al XIII-lea, Uniunea Hispano-Ebreă, cu scopul de a reconcilia Spania cu evreii de rît sefarad. Politica de reconciliere a suferit o înclatinire în prima etapă a Spaniei lui Franco, însă, așa cum ne arată autorul, și comunitatea evreiască internațională a recunoscut că regimul lui Franco a ajutat, în

decursul celui de-al doilea război mondial, pe evreii prizoniți și a contribuit la salvarea multor vieți. Însă normalizarea definitivă a avut loc în acești ani ai monarhiei democratice a regelui Juan Carlos I. Azi, în Spania, sunt aproximativ 12 000 de evrei, atât sefaradim cât și un grup important de așkenazim care își manifestă liber iudeitatea. De acest lucru m-am convins în decursul cătorva zile de Șabat, participând la serviciile religioase de la noul templu din strada Balmes de la Madrid, construcție recentă, modernă, dotată cu săli diferite pentru ținerea de cursuri de ebraică, unde așkenazim și sefaradim aduc laude Domnului conform ritului cărui le aparțin, la etaje diferite.

Cartea lui Lisbona constituie o contribuție excelentă la cunoașterea unui aspect al istoriei recente puțin cunoscută când, conform legilor spaniole, a fost anulat Edictul de expulzare din 1492. În pofida durerii pricinuite, sefarii au păstrat o frumoasă amintire trecutului lor grandios pe pământul iberic.

EZRA ALHASID

„BATȘEBA”

O apariție pentru noi. În Editura Univers a apărut romanul „Batșeba” al scriitorului suedez Torgni Lindgren, apariție semnalată și în „România Literară”, nr. 24-25/1995. „O carte absolut uluitoare, care transpune povestea biblică a unor personaje din Israelul anului 900 înainte de era actuală în tonul unei saga nordice medievale...”

■ David și Batșeba (litografie de Mark Chagall)

REALITATEA EVREIASCĂ
Serie nouă a
REVISTEI
CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956 de
Șef-Rabin dr. Moses Rosen

●
APARE BILUNAR

●
Redactor șef:
HAIM RIEMER

Secretar general de redacție:
FLORIN DUMITRACHE

Redactori:
IULIA DELEANU,
EVELIN FONEA

Secretariat:
IOSEFINA SARA

Corectură:
TEODOR GHEORGHIU

Tehnoredactare computerizată:

ANCA MEȘINA,
MIRCEA RĂȘCHITOR
Administrator:
HERMAN NAIMAN

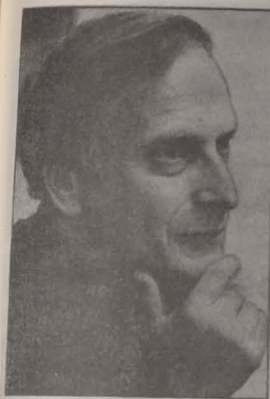
●
REDACȚIA: București,
str. Popa Rusu, nr. 24
Telefon: 211 80 80
ADMINISTRAȚIA:
Str. Sf. Vineri, nr. 9
Telefon: 614 96 90

●
ABONAMENTE: la toate oficiile
poștale din București și din țară
(catalog RODIPET poziția 3030)
și la sediul F.C.E.R. din
București, str. Sf. Vineri, nr. 9
sau la sediile comunităților
evreiești din țară

●
Tiparul: ROMCART

●
I.S.S.N. 1223 - 7736

YEHUDI MENUHIN

la Festivalul „George Enescu“

Strălucitul fiu al poporului evreu, Yehudi Menuhin, devenit Lord în 1993, așteptat cu melancolie de publicul bucureștean, a deschis al XIII-lea festival „George Enescu“, dirijând, în Sala „Al. I. Cuza“ din Palatul Parlamentului, în seara de 7 septembrie 1995, Royal Philharmonic Orchestra de la Londra. Doinirea și lumea baladei românești filtrate prin personalitatea lui George Enescu, spiritualitatea iudaic-orientală și, totodată, rafinat-occidentală a lui Yehudi Menuhin s-au aflat acum sub aceeași zodie a dialogului între civilizații, menit să faciliteze punțile ce pot lega afectiv întreaga umanitate a Planetei noastre.

Interviul acordat revistei „REALITATEA EVREIASCĂ“

A-i vorbi lui Yehudi Menuhin, al cărui nume, acela de evreu (Yehudi) se confundă, în secolul nostru, cu Muzica, înseamnă a reveni la izvoarele cuvântului, respectiv, la cuvântul cântat, care nu este o juxtapunere, o simbioză, ci o entitate născută și valabilă ca atare.

Cuvântul cântat este modul nostru de expresie, firesc și spontan. Cuvântul care a fost la început a fost cântat. Apoi, această formă de expresie a fost gonită din cotidian, cuvântul deprecindu-se, ca orice altă monedă, pierzându-și relieful lui sonor, devenind plat, neted, despărindu-se de cântec. A fost nevoie de un David, muzician și poet, ca să-l reintroducă în adresarea zilnică către Dumnezeu, de un Solomon - ca să-l investească cu atributele circulației curente în psalmodiile levitilor din Templul de la Ierusalim, pentru ca lui, cuvântului cântat, oamenilor lumii antice să-i aducă prinosul de venerație. A fost nevoie de un Yehudi Menuhin pentru ca - la intrarea sa în Aula Magna a Academiei de Muzică din București -, la mii de ani distanță, gestul antichității să se repete și oamenii ai acestui sfârșit de veac să se ridice emoționați în picioare.

După ceremonia prin care Lordul Yehudi Menuhin era investit - a 26-a oară - cu titlul de Doctor Honoris Causa al unei universități, mă alătur mulțimii de reporteri dornici să obțină fiecare un mult râvnit interviu cu acela al cărui nume reprezintă o instituție în sine. Mă apropii de ilustrii oaspete și-mi declin calitatea de reprezentant al singurei publicații evreiești din România. Lordul Menuhin mă invită să-i vorbesc.

- **Căcătăen universal, ca elev, prieten de neînlocuit, model de viață al marelui Enescu și, totodată, ca ambasador al nobililor idealuri de frăție între oameni și de pace ale iudaismului, cum vă simțiți, Lord Menuhin, aflându-vă azi, din nou, în România?**

- România este țara anilor mei tineri - în calitate de discipol, apoi - de coechipier și, ulterior, de legatar testamentar al profesorului meu drag la Festivalurile dedicate muzicii enesciene. Mă simt întotdeauna copleșit de amintiri și emoții.

- **Reprezentăți țara noastră de ieri și de azi pentru Domnia Voastră?**

- Am văzut întotdeauna România cu ochii lui George Enescu: o țară, cum zicea el, „cu lanuri de orz și porumb, cu peticele de păduri bătrâne la orizont și cu vechi sate pierdute între sălcii și mesteceni“. Motivul principal al venirii și revenirii mele în România a fost dorința irezistibilă de a mai fi împreună cu maestrul meu atunci când timpul nu avea să-mi îngăduie prea mulți ani de a-l ști alături și de a-i perpetua existența, prin muzică, într-o vreme când, biologic, nu mai era printre noi. De altfel, descind dintr-o familie de evrei est-europeni și mă simt legat afectiv, intelectual, muzical, de acest colț de lume. Enescu era un patriot fără urmă de naționalism în el și regret că, din păcate, în prezent, în lume, naționalismul, chiar extrem naționalismul, își face atât de dureros simțită prezența.

- **Credeți că muzica poate ajuta la depășirea impasului în care se găsește, azi, omenirea?**

- Este crezul mentorului meu spiritual, deci și al meu. Muzica este un mesaj universal; ea depășește frontierele religioase, etnice. Toate cad în fața muzicii. Împreună cu

profesorul meu am căutat și continui să caut și acum această cale misterioasă de comunicare cu ceea ce există mai profund, mai bun în sufletul omenesc, o cale care este muzica. Este modul nostru de a protesta împotriva urii, a violenței. Mi-amintesc de un moment petrecut la Sinaia, în 1927, când am ascultat, împreună cu Enescu, un taraf de țigani. Ascultam muzica naturii, a pământului: păsările, vântul... Acestea vorbeau inimii într-un limbaj direct. La prima întâlnire de după război cu maestrul Enescu, întâlnire ce s-a petrecut la București, l-am întrebat: «Ce-a făcut dragul meu profesor în anii crânceni de război?». Enescu a răspuns: «Am cântat cvartetele lui Beethoven».

- **Nu o dată, atunci când ați venit în România, obște noastră a avut privilegiul de a vă avea ca oaspete. În 1946, ați participat la un serviciu divin de Kabalat Șabat la Templul Coral; în 1973, regretatul Șef Rabin dr. Moses Rosen z.l. a oferit o recepție în onoarea preacurând dispărutei dintre cei vii, a surorii Domniei Voastre, Hephzibah Menuhin, și a Domniei Voastre. Ați avut, așadar, ocazia să vă întâlniți cu membri ai comunității noastre, cu personalități care fac cinste vieții culturale românești, cu lideri ai Federației. Ce părere aveți despre noi, evreii din România?**

Atunci, Lordul Yehudi Menuhin m-a rugat să-i dau o foaie de hârtie și un condei. În picioare, sprijinit de un pian, asaltat de zeci de reportofone, microfoane, întrebări întretăiate în diferite limbi, pe fondul zgomotului neconținut al blitz-urilor aparatelor

de fotografiat, obosit de drum, de emoții, a așternut pe hârtie, cu scris tremurat: „7 septembrie 1995. Personalitatea tribului de evrei români m-a impresionat în cea mai adâncă măsură. Evreii de pretutindeni sunt frați și surori întru muzică și dans. Yehudi Menuhin“.

Sunt prea mișcat de gest ca să-i răspund în cuvinte premeditate, de reporter. „Șana Tova!“ îi urez, dându-i mâna. „Șana Tova!“ îmi răspunde, strângându-mi-o, la rândul-i, în amândouă ale sale, reținându-mi-o câteva clipe și privindu-mă cu

acel zămbet și privire albastră propriu lui, dar care, mi s-au părut, o secundă, a fi cele ale bunicilor mei sau, poate, chiar ale regelui cântăreț, David, de acum 3000 de ani. Și am

7.5.1995
The people
of Romania
have known
the most gentle
& fragrant years
they ever soon
breathe & sing
songs,
Yehudi Menuhin

avut impresia, în acel moment, că între perfectul trecut și prezentul verbului „a fi“ nu mai există granițe.

E. SUHOR

Doctor Honoris Causa al Academiei de Muzică

La 7 septembrie a.c., a avut loc, în Aula Magna - Sala „George Enescu“ a Academiei de Muzică din București, ceremonia decernării titlului de Doctor Honoris Causa Excelenței Sale Lordul Yehudi Menuhin.

Au participat domniile Viorel Mărginean, ministrul culturii, acad. prof. dr. Virgil Constantinescu, președintele Academiei Române, alți membri ai Academiei, doamna Zenobia Niculescu, reprezentant al Președinției României, înalți funcționari din Ministerul Învățământului, Culturii, Ministerului Afacerilor Externe, ambasadori extraordinari și plenipotențieri ai multor țări prietene, membri ai acestor ambasade, rectori și profesori universitari, reprezentanți de seamă ai vieții culturale românești, ai principalelor instituții muzicale bucureștene, ai presei scrise și audio-vizuale, un numeros public.

La festivitate a fost prezentă și principesa Margareta.

Pe podium au luat loc membrii Senatului Universitar al Academiei de Muzică din București.

În acordurile, de fiecare dată impresionante, ale imnului studentesc „Gaudeamus igitur“, interpretat de Corul „Madrigal“, dirijat de Marin Constantin, a intrat în sală, în aplauzele întregii asistențe, Excelența Sa Lordul Yehudi Menuhin, urmat de membrii Comisiei Senatului, prof. univ. dr. Petre Leferescu, rectorul Academiei de Muzică din București, prof. univ. dr. Șerban Sorean, decan al Facultății de interpretare muzicală, prof. univ. dr. Csire Iosif, decan al Facultății de pedagogie-compoziție, prof. univ. dr. Grigore Constantinescu, secretar științific al Facultății de pedagogie-compoziție, prof. univ. dr. Vasile Iliuț, secretarul științific al Senatului.

În cuvântul introductiv, rostit de domnul prof. dr. Petre Leferescu, domnia sa a arătat că „vizita de azi în România a Lordului Menuhin constituie o încununare a unei lungi tradiții“, o elogiare inestimabilă a valorii a interpretărilor violonistice ale acestei „personalități renașcentiste, ale unei noi renașteri a timpurilor noastre“, a evidențiat nu numai adâncă domniei sale prețuire pentru marea înaintaș și profesor, George Enescu, dar și grija pentru urmași, prin școlile din Anglia și Elveția înființate de el.

În *Laudatio*, domnul prof. dr. Grigore Constantinescu, a făcut o succintă expunere a vieții și opere interpretative a acestei „personalități legendare a secolului nostru“, unul dintre marii săi muzicieni, care este Lordul Yehudi Menuhin și a enumerat discografia, filmografia, precum și titlurile și diplomele de onoare primite de-a lungul unei vieți dedicate frumosului, binelui și armoniei între oameni.

Proclamația Senatului universitar privind acordarea titlului de Doctor Honoris Causa Lordului Yehudi Menuhin a fost citită în latină, conform tradiției universităților europene, de domnul prof. dr. Vasile Iliuț. Domnul prof. dr. Petre Leferescu a înmănat Lordului Yehudi Menuhin diploma și Proclamația Senatului.

În discursul inaugural rostit de Lordul Yehudi Menuhin, în calitate de Doctor Honoris Causa al Academiei de Muzică din București, Domnia Sa a vorbit despre bucuria muzicii, forța ei de comunicare ce dărmă barierele între oameni, indiferent de rasă, confesiune religioasă, apartenență etnică, despre cultul față de marea sa profesor, violonist, dirijor și compozitor George Enescu și a mulțumit Senatului Universitar pentru onoarea acordată.

Dirijând concertul de deschidere

Concertul de deschidere a Festivalului a început cu Suita nr. 1 pentru orchestră Op. 9, început cu Sita nr. 1 pentru orchestră Op. 9, de George Enescu. Compusă în 1903, suita are patru părți. Prima parte, celebrul Preludiu la unison, s-a bucurat de o interpretare plină de eleganță, cu tempi rari. A urmat Menuet lent. Formația instrumentală este mai numeroasă și mai complexă decât în prima parte. Partea a III-a, intermediu, leagă primele două mișcări de finalul lucrării. Partea a IV-a, Final, aduce o notă strălucitoare, părand rezolvarea tuturor conflictelor dramatice ale suitei. Am remarcat splendidul solo de vioară, iar orchestra a ritmat elegant muzica.

A urmat concertul pentru vioară și orchestră în Re major Op. 77 de Johannes Brahms. Solist a fost tânărul violonist român Liviu Prunaru. Aflat de câțiva ani la „Academia Menuhin“ de la Gstaad (Elveția), el este asistentul profesorului Alberto Lys. La Academia de Muzică din București a fost

studentul doamnei Cornelia Bronzetti. A obținut premiul II la ultimul concurs de vioară „Reine Elisabeth“ de la Bruxelles; am avut nespuse plăcere de a-l auzi prin postul de televiziune TV 5. Despre concertul de Brahms, unul dintre primii lui interpreți au considerat că este un concert „împotriva viorii“, alții că este „împotriva orchestrei“. Se vede, deci, că prezentarea lui ridică probleme, mai ales într-o sală cu acustică deficientă cum este sala „Al. I. Cuza“. De altfel, mi s-a părut că tânărul Prunaru ar fi trebuit să mai aștepte cu atacarea acestui concert.

În încheiere, Lordul Yehudi Menuhin a dirijat Simfonia nr. 1 în Do minor, Op. 68, tot de Johannes Brahms. Această partitură de mari dimensiuni, îndelung elaborată de Brahms, numită, din cauza finalului, și a 10-a simfonie a lui Beethoven, nu s-a bucurat de cele mai bune condiții de audibilitate, deci nu a putut lăsa impresia pe care o percepe obișnuit ascultătorul.

Din păcate, așa cum se prezintă azi, sala „Al. I. Cuza“ a fostei Case a Poporului nu este proprie manifestărilor muzicale. Audiența bună oferă numai primele rânduri. Se impune construirea unui enorm reflector de lemn în fundul sălii (construcție demontabilă), care să reflecte undele sonore spre auditorii. În filmul canadian „Competiția“, prezentat cu mulți ani în urmă pe ecranele noastre, și care era inspirat pe marginea prestigiosului concurs de la Montreal, se vedea o asemenea construcție montată pe scena unui teatru, tocmai în scopul îmbunătățirii condițiilor acustice.

În ciuda avaturilor citate mai înainte, de-a lungul întregii serii, în sală a fost prezent spiritul lui Enescu prin înaltul nivel al opere sale și al artei dirijorale a fostului său elev, azi celebrul violonist Yehudi Menuhin.

ALFRED SPIEGLER

INDIVIDUALITATE ȘI SOCIETATE

MOTTO: „Nici cel mai frumos adevăr nu servește la nimic - după cum istoria a arătat de mii de ori - atâta vreme cât n-a devenit experiență fundamentală, profundă a individului”.

C. G. JUNG

Cu mult înainte de înțelegerea teoretică a dialecticii, iudaismul a intuit esența duală a omului: singura ființă materială și spirituală, simțitoare și, prin vorbire, gânditoare, individuală și socială. „Pentru om lumea este dublă după cum și atitudinea lui este dublă. Atitudinea omului este dublă în funcție de dualitatea cuvintelor fundamentale pe care este în stare să le rostească. Cuvintele fundamentale nu sunt cuvinte izolate, ci cuvinte perechi” (Martin Buber, *Fu și Tu*, Editura Humanitas, București, 1992, p. 29).

Între celelalte viețuitoare, relațiile sunt instinctuale, spontane, naturale, în vreme ce între oameni ele sunt gândite, conștiente, culturale. Între necuvântătoare, relațiile sunt gregare, nu sociale. Nici un animal n-are libertatea de a se revolta împotriva relațiilor specifice cu congenerii lui. Nu poate să aibă nici spirit critic și nici putința de a-și făuri idealuri. Leibniz n-are dreptate: natura face salturi, dar nu prin revoluții, ci prin mutații. Saltul ei cel mai înalt este apariția omului. De aici și credința că numai Dumnezeu a fost în stare să transforme minima probabilitate a apariției omului în realitatea lui Adam...

Între individualitatea și socialitatea omului există o altfel de legătură decât între cele două pagini ale aceleiași foi: deși interdependente, au una față de alta o autonomie care le permite să se influențeze reciproc și să determine, astfel, continua autodinamică a unității lor. În concepția iudaică despre om, societatea participă la formarea individualității, iar individualitatea contribuie la dezvoltarea societății. Iudaismul nu îngăduie nici individualității să abandoneze societatea și nici societății să absoarbă individualitatea. Retragerea în pustiu este admisă, vremelnic, numai pentru aprofundarea cunoașterii în folosul tuturor. Sihăstria este străină iudaismului, ca și gregaritatea.

Comunitatea nu-și poate realiza idealurile decât prin activitatea individualităților ei, iar individualitățile nu pot crește decât în limba și cultura comunității în care trăiesc.

Prin limba și cultura pe care le perpetuează, comunitatea face posibilă creația, dar de creație nu sunt capabile decât individualitățile. Procesul de creație nu se desfășoară între oameni, ci între experiența și gândirea unui anumit om. Numai individualitatea este în stare să-și transforme, prin vorbire, o nouă experiență într-o idee nouă. Nu există creație

colectivă, ci doar colectivizarea creațiilor individuale. Însă, prin trîncina ei, comunitatea este mai aproape de eternitatea lui Dumnezeu decât de vremelnicia individualităților. De aceea, comunitatea este legătura cea mai statornică dintre preceptele perene ale Bibliei și comportarea zilnică a fiecăruia. „Nimic în legătură cu legea iudaică nu este anacronic. Revelația de pe Sinai este permanent păstrată vie prin aplicarea Torei la exigențele vieții zilnice”, comentează Brian Lancaster în *Elemente de iudaism*, Editura Ethos, București, 1995, p. 57.

Numai că, în concepția iudaică despre istorie, tradiția nu exclude inovația, ci, dimpotrivă, o implică: tradiția nu este socotită ca un capăt de drum, ci ca un perpetuu start. „Iudaismul - spune Brian Lancaster - consideră umanitatea ca fiind foarte mult un partener al lui Dumnezeu, în direcția continuării și împlinirii sensului creației. Toră este cimentul indispensabil al acestui parteneriat” (*ibid.*, p. 24). În concepția iudaică despre lume, felul suprem al comunității este să formeze individualități capabile să continue creația divină. Individualităților le revine sarcina să înlăture judecățile devenite prejudecăți care frânează înaintarea comunității. Fără puterea de gândire a individualităților, comunitatea n-ar fi înaintat de la sacrificiul uman, prin cel animal și vegetal, la sacralitatea rugăciunii și nici n-ar fi învins ostilitatea ancestrală față de Celălalt printr-o grijă crescândă față de străin, văduvă, orfan și sărac. Înainte de a se cristaliza în morala comunității, noul se luptă cu învechitul în conștiințele individuale.

În educarea gândirii creatoare a individualităților, iudaismul prețuiește mai mult cititul cu voce tare în comun decât lectura solitară. Rezumând părerea lui Alexandru Șafran, Leszek Kolakowski scrie: „autenticitatea vorbirii lui Dumnezeu se menține printre evrei prin tradiție mai degrabă orală decât scrisă; transmiterea se face prin contact direct între maestru și discipol. Evreii - adaugă el - cred că nu se poate înțelege Toră decât luând parte la viața poporului evreu; textul spus trage după sine pe cel scris, memoria credincioșilor fiind sediul prin excelență al Torei...” (*Philosophie de la religion*, Fayard, Paris, 1982, p. 230). Comunicarea orală este mai educativă decât cea scrisă, deoarece exprimă nu numai cunoașterea vieții, ci și atitudinea afectivă față

de viață. Prin ton, debit, ritm, accent, frazare, gesturi, mimică, rostirea se adresează nu numai gândirii, ci și simțirii, nu numai minții, ci și voinței, restabilind astfel echilibrul precar dintre sensibilitate și intelect, dintre intenție și faptă, dintre virtual și actual. Dialogul educă respectul față de altă părere, spiritul critic, deprinderea argumentării, capacitatea de a folosi corect vorbirea pentru a-și transforma trăirile în gânduri, experiențele individuale în comunicabile în idei comunicabile. Textul scris, menit să dureze atât în absența scriitorului cât și a cititorului, nu poate păstra vitalitatea comunicării orale și se adresează mai mult minții decât sensibilității.

Performanțele stilistice ale textului scris nu pot compensa decât într-o foarte mică măsură pierderea mijloacelor expresive ale rostirii. Integritatea omului este cel mai bine slujită de dialog, de contactul direct, prezent, actual cu ceilalți.

Complexitatea procesului prin care spiritul divin se materializează în cuvinte pentru a deveni accesibil oamenilor apare în episodul biblic care povestește necesitatea asocierii lui Moșe cu Aaron pentru ca mesajul lui Dumnezeu cu privire la eliberarea evreilor din robia egipteană să ajungă la Faraon. „Astfel - interpretează B. Lancaster - Moșe lucrează în asociație cu Aaron ca purtător de cuvânt. Moșe și Aaron constituie o punte între lumi. În timp ce Moșe are fața îndreptată spre cer, Aaron privește domeniul pământesc” (op. cit., p. 64).

Liantul cel mai adânc dintre societate și individualitate este vorbirea. Nu munca, ci vorbirea a avut rolul hotărâtor în apariția omului, deoarece orice muncă se desfășoară în lumina unei idei ivite în cuvinte.

Prin vorbire participă societatea la transformarea unor experiențe individuale în noi idei și noi idealuri și tot prin vorbire individualitățile comunică societății idei noi și idealuri noi.

Dialogul rafinează gândirea, disciplinează simțirea și civilizează astfel relațiile dintre oameni. Slăbirea dialogului duce la stagnare și, în cele din urmă, la dezastru social.

S-a spus că în fiecare om există ceva mai adânc decât el însuși: este limba comunității prin care și în care fiecare capătă conștiința de sine.

Convorbirea, abstractizând și generalizând experiențele interlocutorilor, creează formele logice - universal comunicabile - prin care societatea se află mereu prezentă în viața individualităților.

HENRI WALD

■ Prof. univ. CAROL IANCU împreună cu fiul și fiica sa

ISTORIE ȘI MUZICĂ

La Montpellier a avut loc lansarea volumului „Les Juifs du Midi. Une histoire millénaire”, de Danièle și Carol Iancu, acesta din urmă profesor la Universitatea „Paul Valéry” din oraș. Lucrarea a apărut în Editura „Alain Barthélemy”. Manifestarea culturală a fost găzduită de Biblioteca Mas de Tesse, organizată fiind de Centrul Comunitar Cultural Evreiesc, în cadrul „Sărbării Cărții” din Montpellier.

Lansarea a avut ca preambul recitalul de muzică camerală, intitulat „Întâlnire muzicală: Teme populare evreiești”, susținut de Sarah Iancu (violoncel) și Michael Iancu (vioară), fiica și, respectiv, fiul autorilor cărții.

Această inedită participare a unei întregi familii evreiești, originare din România, la „Sărbarea Cărții” din Montpellier are o dublă semnificație: ea relevă atât contribuția unor reprezentanți ai evreimii din Franța la mai buna cunoaștere a trecutului evreilor din România cât și aportul lor, în calitate de evrei originari din România, la cultura franceză.

Merită subliniat și faptul că profesorul Carol Iancu este, totodată, directorul Centrului de Cercetări și Studii Iudaice și Ebraice de pe lângă Universitatea „Paul Valéry” din Montpellier.

De altfel, Radio „France Culture” a consacrat două emisiuni acestor prestigioase evenimente. Și în orașul Perpignan a avut loc lansarea aceleiași cărți.

BEN ZAKAN

(După „Neue Illustrierte Welt”, nr. 195)

OPINII

Într-o spectaculoasă cuvântare la Denver, în fața Consiliului Federal al Evreiești, președintele Congresului Mondial Evreiesc, Edgar Bronfman, a cerut totală restructurare a organizațiilor evreiești, prin contopirea C.M.E. cu alte mari asociații americane evreiești, ca: „American Jewish Committee”, „American Jewish Congress” și „Anti-Defamation League” a organizației B'nai B'rith.

După părerea lui Bronfman, este momentul ca aceste asociații să nu se mai concentreze asupra unui antisemitism în atriore sau a „numărării zvasticilor de pe pereți”. În loc de aceasta, organizațiile să pună în comun mijloacele lor financiare pentru educarea tineretului evreu și combaterea asimilării din cauza creșterii rapide a numărului căsătoriilor mixte.

Spectaculoasa propunere a lui Bronfman a agitat apele neobișnuit de liniștite ale celei de-a 63-a adunări generale a conducătorilor și reprezentanților evreimii americane din 189 de federații locale. Mai înainte au fost auzite profesii de credință pentru identitatea și continuitatea evreiască, ca și complimentări reciproce pentru unele succese din anul 1994, inclusiv o campanie reușită a lui United Jewish Appeal.

Cel mai bun exemplu pentru inconsistența dezbaterii anterioare îl constituie tema căsătoriilor mixte.

BRONFMAN cheamă la contopirea marilor asociații evreiești

Într-o comisie de la Colorado-Convention Center, căsătoriile mixte au fost denumite „holocaust spiritual”; în alta s-a discutat despre „programe comunitare reușite pentru evreii care trăiesc în căsătorii mixte”. Prin cuvântarea lui Bronfman a fost aprins imediat focul. „Este timpul maxim să hotărâm prioritățile pentru dolarii dăruirii”, a spus președintele C.M.E. celor 2 700 delegați ai adunării generale. „Avem nevoie de o nouă ordine de zi evreiască, pentru ca, în sfârșit, să putem confrunta problema contopirii noastre ca evrei”. El a pledat pentru o „masivă transfuzie de bani de la asociații paralele”, direct în educația evreiască, pentru a împiedica dispariția evreiască.

Edgar Bronfman, unul dintre cei mai mari sponsori ai U.J.A. (United Jewish Appeal) a știut exact ce aici trăgea drept la țintă, când se îndoaia asupra eficienței unora din numeroasele organizații apărute și se străduia pentru o fuzionare a Congresului Mondial Evreiesc cu Organizația Sionistă Mondială. Într-un interviu care a urmat cuvântării sale, el și-a exprimat îndoiala asupra posibilităților organizațiilor evreiești în raport cu utilizarea mijloacelor lor financiare modeste. „Este momentul suprem să vedem că în America antisemitismul a încetat de a fi o problemă majoră”. Problema nr. 1 este, „the Non-Jewishness of Jews” sau - traducând ce nu se poate traduce - „non-evreitatea evreilor”.

De aceea, „triumviratul” de organizații - Anti-Defamation League, cu 200 de angajați și un buget de 31 milioane dolari, American Jewish Committee, cu

200 de angajați și un buget de 18 milioane dolari, American Jewish Congress, cu 75 de angajați și un buget de 6,5 milioane dolari - să-și contopească activitățile sub un acoperiș comun, pentru a slăbi cu „cheltuieli prea mari, prea multă birocrație și prea multă numărare a zvasticilor”.

Natural că nu au lipsit obiecțiile. Abraham Foxman, directorul ADL (Anti-Defamation League), a susținut că numai o piață liberă ar putea determina eficiența activităților. Consiliul Federal al Evreiești ar pune la dispoziția celor trei asociații citate numai 3 milioane dolari; pentru rest, ar trebui să acționeze singure. Jumătate din bugetul ADL ar fi sponsorizat de firme care doresc să combată ura, nu să finanțeze școli evreiești. Bronfman are dreptate când spune că antisemitismul fără evrei nu mai are importanță, dar cât timp există evrei, ei trebuie să trăiască într-o ambianță normală.

Phil Baum, directorul AJ-Congress, a respins propunerea lui Bronfman cu explicația că ea se bazează pe presupunerea greșită a unor diferențe minime între cele trei organizații. În realitate, ele au o ideologie foarte diferită și adepți diferiți. AJ-Congress, înființat în 1918, păstrează o tradiție orientată spre stânga, ADL - existentă din 1913, tinde mai curând spre dreapta conservatoare și AJ-Committee, constituit în 1906, stă într-o poziție elitistă de centru.

Dezbaterea nu este nici nouă, nici terminată. Încă în 1951 s-a spus, către National Jewish Community Advisory Council, un raport elaborat de profesorul de

sociologie neevreu R. M. Mac Iver, care recomandase o consolidare a funcțiilor asociațiilor evreiești și contopirea lor. Raportul declanșase deosebiri de păreri și a fost pus la dosar. Acum vine Bronfman și previne asupra inevitabilei ciocniri între sponsori și risipitori - el îi numește plutocrați și birocrați -, dacă nu se ajunge la contopire. În cele din urmă, plutocrații vor avea câștig de cauză.

Colectivul redacțional al revistei „REALITATEA EVREIASCĂ” urează tuturor cititorilor și colaboratorilor un an bun și fericit, realizări cât mai frumoase în activitatea lor.

ERATĂ: În nr. 11 (811)/1995, la p. 6, ilustrația la textul „Jorge Luis Borges (1971)” reprezintă, de fapt, pe Mario Vargas Llosa. Ne cerem scuze.

Despre acțiunea „REDEȘTEPTAREA“

Când am sosit la București, în dimineața zilei de luni, 25 Av 5755 (21 august 1995), am fost întrebat de ziariști care mi-au luat interviuri ce va avea prioritate în activitatea mea în România. Am răspuns că am multe ezitări în această privință, deoarece încă nu am ajuns să cercetez care probleme sunt mai urgente. Am considerat, totuși, că aceea a educației tineretului comunităților evreiești din România este stringentă. În continuare, m-am gândit și la educația evreilor de peste 60 de ani.

Desigur, situația cașrutului la Restaurantul ritual din București este importantă, dar am constatat, se respectă cașrutul. Având răspunderea, am vizitat restaurantul, am discutat cu cei doi supraveghetori rituali și am cercetat cum stau lucrurile, astfel că, găsesc necesar să declar că acest restaurant corespunde absolut din punct de vedere al cașrutului.

Nu mi-a rămas mult timp pentru alte probleme. Era ultima săptămână a lunii Av și știam că, dacă nu vom începe imediat să organizăm ceva pentru zilele de început de an iudaic, vom avea greutăți la începutul acestui an. Am prezentat o propunere detaliată în fața conducerii Federației și mi-a fost aprobată. Propunerea privește o „acțiune de redeştepțare” a conștiințelor evreiești ale membrilor obștii noastre, în întâmpinarea zilelor de Roș Hašana și Iom Kipur. Această acțiune era prevăzută pentru două săptămâni. În prima săptămână am vizitat comunitățile

evreiești din Brăila, Galați, Bacău, Roman, Piatra Neamț, Suceava, Botoșani și Iași. În săptămâna a doua - comunitățile evreiești din Transilvania: Cluj-Napoca, Oradea, Arad, Timișoara, Brașov și, ulterior, Ploiești.

Din punctul meu de vedere, această acțiune a avut un succes deosebit. Am reușit să trezesc, la evrei care mi-au dat ascultare, dorința de a-și perfectă comportarea pentru a deveni evrei mai buni. Am propus să organizăm cursuri în grupe mici (de profesori-elevi), ca să se deprindă cu o citire mai bună din Cartea de rugăciuni, să învețe reguli de comportament în viața cotidiană și pentru sărbători.

Și, deoarece, cel ce realizează ceva nu poate să aprecieze calitatea acțiunii, nu-mi permit nici eu. Totuși, înțind seama de faptul că vizita mea s-a bucurat de o prezență impresionantă din partea membrilor acestor obști, în funcție de loc și de numărul enoriașilor, precum și atenția și emoția ascultătorilor, consider că rezultatul a fost pozitiv. Deși n-am avut în vedere, la început, mai mult de atât, totuși s-a creat o apropiere sufletească între rabin și enoriași astfel că unii dintre ei au folosit prilejul ca să ridice și problemele lor. Se înțelege că rabinul a ascultat cu atenție și le-a promis să se străduiască să le satisfacă dorințele.

În încheiere, urez ca rugile evreilor, de oriunde ar fi ei, să fie primite cu dragoste și cu bunăvoință.

Rabin dr. YEHEZKEL MARK

DE LA UN NUMĂR LA ALTUL

SEMNAAREA UNEI CONVENȚII

În perioada 6-7 septembrie 1995, la invitația Guvernului Român, o delegație din Israel, compusă din domnul general (r) Moshe Nativ și domnul ambasador Naftali Lavy, a făcut o vizită în România.

Cu această ocazie, a avut loc o întâlnire cu conducerea Federației Comunităților Evreiești din România care a oferit un dejun în onoarea delegației.

De asemenea, au avut loc întâlniri cu domni: Viorel Hrebenciuc, secretar general al Guvernului României, coordonator al Consiliului pentru Minoritățile Naționale din România, Oliviu Gherman, președintele PDSR, și Adrian Năstase, președintele executiv al PDSR. Delegația a fost primită de domnul Ion Iliescu, președintele României.

În final, a fost semnată o convenție între Consiliul pentru Minoritățile Naționale din România, Organizația Mondială Evreiască pentru Restituirea Bunurilor și Federația Comunităților Evreiești din România.

Pe întreaga durată a vizitei, delegația a fost însoțită de domnul acad. prof. dr. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R. și de domnul av. Iulian Sorin, secretar general adjunct al F.C.E.R.

SĂRBĂTOARE LA CĂMINUL DE BĂTRÂNI DIN TIMIȘOARA

La 27 august a.c., la Căminul de bătrâni din Timișoara a avut loc o festivitate emoționantă, prilejuită de împlinirea vârstei de 90 de ani a doi dintre pensionari: și anume Schärfer Eugen și Fried Terezia.

Au fost prezenți membri din conducerea Comunității și unii prieteni din oraș ai celor sărbătoriti. Nu a lipsit tortul, nici un pic de vin, au fost interpretate cântece evreiești, sărbătoritorilor adresându-li-se tradiționala urare „Ad Mea Veessim!”.

Semnificația evenimentului a fost subliniată de domnul Prim Rabin dr. Ernest Neumann, care a arătat cum înțelege conducerea F.C.E.R., cu sprijinul „Joint”-ului, să dea viață preceptelor cu privire la atitudinea față de cei vârstnici și singuri. S-a înscris, cu acest prilej, o pagină luminoasă în viața acestui „Beit Avot” ce funcționează de 18 ani. Pentru pensionarii căminului, cele două aniversări au reprezentat o infuzie de încredere în viață și, zile în șir, s-a comentat cum au fost sărbătoriti nonagenarii.

De remarcat că Schärfer Eugen nu lipsește de la minianul de dimineață și seară, iar Fried Terezia este ultima evreică care a trăit în localitatea Teiuș.

TIBERIU CREȚU

OBȘTI ÎNFRĂȚITE ÎN BUCURIE

Odobesții în sărbătoare: Aharon - Andi Rond - Bar-Mitzva!

Din Botoșani, din Galați, din Focșani, rude și cunoscuți au venit la Odobeshti ca, alături de localnici, să-l sărbătorească pe cel care, de un timp încoace, pare tot mai mult să nu-i dezmințim pe cei ce-l numesc „speranța obștii”.

Andi a învățat ivrit și a început să fie tot mai prezent la sinagoga și să pătrundă practicile religioase.

La festivitatea majoratului său, el a impresionat, prin seriozitatea pregătirii, pe toți cei prezenți; printre care președintele comunității din Focșani, domnul avocat S. Lazăr, venerabilul, înzestratul ofițier ocazional, domnul A. Süssermann și unii neevrei, încheșate cadre didactice din liceul al cărui elev destoinic este sărbătoritul. Și a existat și o culme a bucuriilor zilei: „derașă” - discursul tradițional al „proaspătului” major religios și multe felicitări.

G. BRUCKMAIER

„INSCRIPTII EBRAICE“

ISTORIE

și valoarea lor științifică

Este o realitate a producției editoriale de azi, apariția unor lucrări referitoare la istoria evreilor din România, lucrări care caută să rescrie istoria acestei etnii sau să scoată la iveală aspecte mai puțin cercetate în perioada de după război. În acest sens, ni se par ilustrative publicațiile Editurii Hasefer (București) sau cele scoase de alte edituri (Editura Enciclopedică cu lucrarea „Istoria evreilor din Transilvania”, sub semnătura lui Moshe Carmily Weinberger). În aceeași sferă de preocupări se înscrie și lucrarea, apărută acum câțiva ani, despre comunitatea evreilor din Podu-Iloaiei, sub semnătura lui I. Kara.

Urmărind aparițiile ultimilor ani, se poate menționa o lucrare de un gen deosebit, lucrare care marchează începutul unor cercetări științifice de istorie locală evreiască. Ni se pare necesar a se sublinia rolul acestor lucrări de istorie locală, căci ele pun bazele unor cercetări ample, a unor tratate care vor prezenta istoria evreilor din România. Mai mult, ne referim la cercetarea unor izvoare istorice, izvoare care privesc fie documentele scrise de orice fel (acte, manuscrise, cronici etc.), fie informații provenite din alte surse. Preocupările trebuie orientate atât spre localitățile în care comunitățile evreiești reprezentau un procent mare din totalul populației, cât și spre acele localități unde s-au constatat, de-a lungul istoriei, prezențe iudaice.

Din prima categorie de localități face parte municipiul Iași. De altfel, se cunosc preocupări ale istoricilor de a scrie istoria orașului. Lucrările apărute de-a lungul anilor au beneficiat de o documentare importantă, istoricii au simțit necesitatea publicării „izvoarelor istorice”, așa încât să existe o largă documentare. Cu mulți ani în urmă, Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” a inițiat o cercetare a inscripțiilor medievale din Iași, lucrările - în faza tiparului - urmând să integrească colecția inițiată de Academia Română: „Inscripții medievale din România”.

Nu se putea ca, la Iași, să nu se țină seama de inscripțiile ebraice, știind rolul și locul lor în studierea comunității evreiești de aici, dar și contribuția acestei comunități la dezvoltarea istorică a orașului.

După mulți ani, prima lucrare dedicată acestor inscripții ieșene apare în 1994 și

este dedicată inscripțiilor ebraice; I. Kara și Stela Cheptea publică un impresionant volum, sub egida Academiei Române (Filiala Iași, Centrul de istorie și civilizație europeană). Volumul poartă titlul „Inscripții ebraice” (Iași, 1994, 136 p.) și constituie debutul colecției „Inscripții medievale și din epoca modernă a României”.

Volumul - care a necesitat o lungă perioadă de elaborare, nu numai din cauza condițiilor tehnice de redactare - prezintă inscripțiile ebraice ce provin, în marea lor majoritate, dintr-un cimitir care a fost dezafectat în anul 1943 (Cimitirul Ciurchi), dar și unele inscripții din sinagogi ieșene (Sinagoga Mare, Sinagoga Croitorilor), precum și din Cimitirul din Păcurari.

Organizarea științifică, transmiterea textelor (în alfabetul ebraic și în alfabet latin), bibliografia largă a problemei, indicii de nume din inscripțiile menționate, indicele geografic, fac din această carte un instrument de lucru indispensabil oricărui cercetător și atestă răvna și dragostea cu care cunoscutul istoric ieșean I. Kara s-a preocupat, decenii de-a rândul, de istoria evreilor din România.

O „Introducere” (p. XIII-XXI), bogat documentată, cu un aparat critic de o deosebită valoare științifică, trece în revistă istoricul problemei și subliniază (dacă mai era necesar!) utilitatea unor asemenea cercetări istorice.

„Inscripții ebraice” din Iași - o carte eveniment, o carte ce situează cercetarea istorică evreiască la cote înalte și atestă nivelul de astăzi al cercetării și documentării într-o problemă mereu actuală: evoluția istorică a evreilor în România.

LIVIU MOSCOVICI

DIN ACTIVITATEA CONSILIULUI PENTRU MINORITĂȚILE NAȚIONALE

În zilele de 1 și 2 septembrie 1995, a avut loc, la București, în Palatul „Victoria”, cursul-seminar internațional organizat de Consiliul pentru Minoritățile Naționale și Fundația pentru Relații Interetnice cu tema „Implementarea legislației internaționale privind minoritățile naționale în legislația României”. Seminarul a fost deschis de domnul Viorel Hrebenciuc, secretarul general al Guvernului, coordonatorul Consiliului pentru Minoritățile Naționale, după care înaltul Comisar pentru Minorități, domnul Max van der Stoep, a salutată participanții și a prezentat scopul seminarului.

Au fost prezentate următoarele comunicări:

● „Sistemul internațional de protecție a drepturilor minorităților naționale” - domnul Patrick Thornberry, expert independent (Anglia).

● „Sistemul de protecție a drepturilor minorităților naționale în cadrul Consiliului European” - domnul Frank Steeke (Consiliul European).

● „Sistemul de protecție a drepturilor minorităților naționale în cadrul O.S.C.E.” - domnul Arie Bloed, directorul Fundației pentru Relații Interetnice (Olanda).

● „Sistemul de protecție a drepturilor minorităților naționale în România” - doamna Irina Moroianu Zlatescu (Institutul Român pentru Drepturile Omului).

● „Unele probleme privind protecția legislativă a minorităților naționale în România” - domnul av. Chiriac Manușariu (președintele Comisiei pentru Legislație și Administrație a Consiliului pentru Minoritățile Naționale).

● „Legislația privind minoritățile naționale din Parlamentul României” - domnul deputat Varujan Vosganian.

● „Implementarea standardelor internaționale în legislația națională” - domnul profesor universitar Valeriu Stoica.

● „Supremația legilor internaționale față de legile interne, în sistemul legislativ românesc” - domnul Victor Zlatescu (judecător la Curtea Constituțională a României).

După prezentarea comunicărilor, au avut loc discuții având ca moderatori succesivi pe domni: Patrick Thornberry, expert independent (Anglia), av. Iulian Sorin, secretar al Comisiei pentru Culte, Cultură și Mass-media al Consiliului pentru Minoritățile Naționale, domnul ambasador J. de Hoop Schefer, reprezentantul pentru România al Înaltului Comisar pentru Minorități Naționale și doamna Renate Weber (Comitetul HELSINKI).

Participanții au evidențiat importanța dialogului, a voinței politice a autorităților în crearea unei ambianțe care să favorizeze rezolvarea problemelor minorităților naționale, precum și importanța aplicării legislației de specialitate.

REÎNTÂLNIRE LA CRAIOVA

Sunt vreo doi ani de când relatam - în coloanele predecesoarei acestei reviste - despre evreii din Craiova. Și arătam atunci că, deși au rămas puțini la număr (vreo 70, cu totul), din rândul lor s-au ridicat unele personalități de vază ale orașului, care fac cinstu nu numai minusculii comunității, ci și coreligionarilor din restul țării. Mă refeream, mai ales, la conferențiarul universitar dr. **Corneliu Sabetay**, șeful Clinicii de chirurgie și ortopedie pediatrică a Spitalului Județean, la soția lui, dr. **Eva Sabetay** și la fiul lor, viitorul medic **Sergiu Sabetay** - o familie evreiască model, trairică și strâns unită. Și mai arătam atunci că dr. C. Sabetay este ceea ce se poate numi un "om de vază" în orașul său, locuitorii Băniei alegându-l în Consiliul municipal (unde e președintele Comisiei de sănătate), nu pentru că ar reprezenta un partid, ci pentru că îl stimează și țin la el ca la un concetățean deosebit de activ și eficient, care a făcut și face multe pentru orașul său. Fără să mai spun cât este de apreciat ca medic, căci el areușit ca - împreună cu un coleg, tot evreu, dr. **I. Singer** - să facă din clinica sa una din cele mai bune, cu acest profil, din țară, după cele din București.

Mă întâlnisem atunci cu conf. dr. C. Sabetay la un congres medical național, pe care îl organizase, congres ce a constituit o frumoasă reușită. La sfârșit, el și-a asumat obligația de a-l pregăti și pe următorul (cel din iunie 1995), tot la Craiova. Toată lumea a aplaudat autopropunerea, dar... La vreo două săptămâni după aceea, pe când venea spre București cu propria-i mașină, conf. dr. C. Sabetay a suferit un grav accident. Conducând liniștit, ziua în amiază mare, o zi de vară senină, cineva - un nepriceput și neatenț - a intrat în mașina lui... Transportat în stare gravă, inconștient, la cel mai apropiat spital, când și-a revenit, a fost dus la Craiova, cabinetul său de lucru de la Spitalul Județean fiind transformat, ad-hoc, într-un fel de "rezervă", unde a fost internat

ȘTIINȚĂ

după operațiile suferite și unde a stat luni de zile, cât a fost spitalizat.

...Am aflat târziu despre acest accident și am ajuns la Craiova cam după trei luni de la săvârșirea lui. Am sunat la el acasă să întreb când pot să-l vizitez. Fiul său mi-a răspuns: "După ora 12, căci până atunci are cursuri". S-a externat? "Încă nu, dar își ține cursurile..." Când am ajuns lângă patul lui, l-am găsit pe același dr. Sabetay optimist, plin de planuri, deși încă nu se putea ține pe picioare. În zece minute mi-a relatat cum a fost cu accidentul, iar apoi, cam vreo oră și jumătate, cât am stat

acolo, mi-a vorbit despre cursurile pe care le ținea chiar în camera în care era internat, despre "Casa medicului și farmacistului", pe care tocmai o amenajase înainte de accident (în calitate de președinte al filialei Dolj a Asociației Medicilor din România), despre ce are de gând să facă pentru congresul medical din 1995... În asemenea stare, oricine ar fi renunțat la această muncă uriașă și istovitoare, dar nu și dr. Sabetay.

L-am revăzut la reuniunea științifică din 1995, pe care o pregătise fără odihnă și care a fost onorată de prestigioase personalități ale chirurgiei pediatrice nu numai din România, ci și din alte țări ale Europei. Era complet refăcut, vesel, jovial, gata să spună o anecdotă, să se lupte cu viața, cu deșertăciunile și greutățile ei, dar, mai ales, să guste din plin bucuriile ei. Și am convingerea că, dacă s-a repus pe picioare, e pe jumătate meritul celor ce l-au tratat, ca și al soției și fiului care l-au îngrijit, iar restul i se datorează lui, firii lui energice, de om care nu știe - și nu vrea să știe - ce este odihnă. Ba, pot spune - și cred că nu greșesc - că grilele congresului pe care și le asumase au fost antidotul nr. 1 în lupta pentru viață și sănătate. Iar dacă reuniunea din 1993 a fost o reușită, cea din 1995 a constituit un veritabil succes.

DAN LĂZĂRESCU

Celălalt Moses

Pe Maimonides, acest raționalist, medic și învățat al Talmudului, al cărui nume adevărat era Moșé ben Maimon, evreii îl omagiază până astăzi cu o vorbă înaripată: „De la Moșé până la Moșé n-a mai existat nici un altul ca Moșé”. Și, într-adevăr, nimeni nu a influențat mai mult gândirea evreiască decât acest „alt Moșé”, al cărui țel era să aducă la unison rațiunea și religia. Acest proiect ambițios a avut urmări care au depășit cu mult lumea evreiască. Filosofi islamici l-au considerat pe Maimonides ca pe unul dintre ai lor.

Două lucruri sunt legate, înainte de toate, de numele lui Maimonides. Una, „More Nevuhim” („Ghidul răătăciților”), este mai curând o scriere esoterică. Ea se adresa unui mic cerc de evrei interesați de filosofie, care erau chinuți de îndoile în privința religiei lor. Celălalt lucrare - „Mișne Toră” - este mult mai cuprinzătoare și, spre deosebire de prima, nu se adresează unei elite, ci categoriei și celor neinstruiți. În „Mișne Toră”, Maimonides a încercat să codifice și să aducă, într-o ordine logică, toate mitzvot (comandamentele divine).

Această lucrare nu a fost niciodată tipărită în germană. Acum, cel puțin începutul ei apare într-o traducere („Carta Recunoașterii” - Sefer haMada). Ea a fost editată în 1850, la Sankt Petersburg, sub îngrijirea lui Haim Sacks. Evident, ea nu a putut depăși granițele țării. Noua ediție germano-evreică, cu o postfață demnă de a fi citită și cu celelalte părți ale textului care, în 1850, căzuseră jertfă cenzurii țariste au fost incluse în anexă.

HANNES STEIN

HABERMAS ONORAT

Sociologul german Jürgen Habermas a obținut titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Tel-Aviv, în deosebi pentru rolul pe care l-a avut în așa-numita „dispută a istoricilor”. Savantul are 65 de ani și s-a ridicat, pe la începutul anilor '80, împotriva „curentului revizionist” din istoriografia germană, care a încercat să „dezvinovățească” politica celui de-al treilea Reich, se precizează în motivarea distincției acordate. Habermas a demonstrat atunci că este imposibil de a justifica crimele naziste prin nelegiuirile săvârșite de alte popoare sau în alte timpuri.

ACEI OAMENI MINUNAȚI și descoperirile lor nemuritoare (2)

Și în domeniul chimiei, multe nume de evrei rămân pentru totdeauna în istoria științei. Me referim aici la câțiva dintre ei: Fritz Haber, Adolf Frank și Nicodem Caro - cei care, rezolvând problema fixării azotului din aer, dăruiesc Germaniei și întregii omeniri un îngrășământ nou pentru pământul epuizat.

Adolf Frank (1834-1916) este fondatorul industriei germane de săruri și potasiu și primul care a preconizat întrebuințarea acestora ca îngrășământ. Împreună cu **Nicodem Caro**, prepară, în anul 1895, cianamida de calciu, un îngrășământ sintetic, foarte ieftin, fabricat din cărbune, var și aer, mult apreciat în țările cu solul sărac. Nicodem Caro are merite deosebite și în gazeificare, deci valorificarea mai bună a turbei.

Profesorul **Fritz Haber** (1868-1934) face sinteza amoniacului, unind azotul cu hidrogenul. Metoda, care-i poartă și astăzi numele, permite, prin oxidarea amoniacului, fabricarea acidului azotic necesar explozibililor, oferă agriculturii o permanentă sursă de îngrășământ și fertilizează ținuturile cu sol sărac, cum erau multe pe vremea aceea, în special Germania și Italia. Pentru meritele sale, i se decernează

Premiul Nobel, dar... deși descoperirile sale au adus mari servicii Germaniei într-o foarte dificilă perioadă pentru ea (războiul din 1914-1918), Haber este alungat de regimul nazist și moare, în 1934, în exil.

Carl Liebermann (1842-1914) s-a dovedit a fi un savant evreu cu deosebit simț practic. Pornind de la faptul că armata colonială franceză folosea pentru vopsirea echipamentului său cantități enorme de alizarină - în colorant vegetal foarte scump, Liebermann, prin îndelungate studii, reușește, în 1869, împreună cu chimistul german **Grache**, să fabrice alizarină sintetică din antracen, substanță ieftină ce se obține prin distilarea cărbunilor. Descoperirea și fabricarea primului colorant sintetic a creat premisele fabricării și folosirii, astăzi, a mii de coloranți sintetici în mai toate ramurile industriei. În lucrările sale l-a avut colaborator pe **Heinrich Caro** (1834-1910), care a perfecționat primele metode de sinteză a coloranților de anilină. Caro a fost director și președinte al celei mai vechi și mai mari industrii chimice germane: „Badische Anilin und Sodafabrik”.

Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea aduc în prim-planul vieții științifice și alți specialiști evrei cu merite deosebite în chimie: **Nathanson** (Varșovia), care a preparat fuchsina; **G. Lunge** (1839-1923), care a adus mari perfecționări industriei carbonatului de sodiu; **Ludwig Mond** (1839-1909), care a descoperit metoda „Solvay”, cunoscută și folosită apoi în toată lumea la fabricarea sodiei; **Herman Jacob**, care a perfecționat galvanoplastia; **Goldschmidt**, care a inventat aluminotermia; **Otto Walach**, **Gustav Hertz** și **Adolf Bayer**, care au primit Premiul Nobel pentru chimie.

Doi evrei din România se înscriu și ei cu rezultate remarcabile în domeniul valorificării superioare a cărbunelui și petrolului. Primul este inginerul **Lăzar Edelcan**, a cărui metodă de rafinare cu bioxid de sulf lichid a devenit universală și deschizătoare de drumuri în teoria și tehnica de prelucrare a petrolului, iar cel de-al doilea este doctorul inginer **Isac Blum**, șeful secției de combustibili de la Politehnica din București, ale cărui studii și metode îndrăznețe au dus la valorificarea integrală a diferitelor categorii de cărbuni, situație considerată, până la el, ca imposibilă.

Numeroși evrei au rămas în istorie și prin ingenioasele lor inovații și invenții în domeniul tehnicii mecanice. **M. Davidson** a conceput și realizat o trăsura electrică în anul 1854, când tramvaiele electrice nu apăruseră încă, iar **David Schwartz** a construit primul balon rigid cu cârmă, rezolvând o grea și mult discutată problemă, care formase obiectul dorințelor și frământărilor multor oameni de știință ai vremii. Invenția lui Schwartz a fost valorificată în Germania de contele Zeppelin, al cărui nume îl poartă dirijabilele germane.

În anul 1875, evreul austriac **Sigfried Marcus** (1831-1898), un strălucit tehnician, posesor a peste 100 de brevete de invenție, își

leagă numele de o nouă „născocire”, care avea să devină epocală: primul automobil.

După cum se vede, mijloacele de transport - dirijabilul, avionul, trenul cu motor, automobilul - îi au ca precursori pe inginerii tehnicieni evrei, care merită toată recunoștința, deoarece, ca să construiască asemenea mașini, îi trebuie multă pricepere și perseverență.

Ca să abuzez până la sfârșit de răbdarea cititorului, voi încerca să demonstrez și o altă caracteristică a evreilor - multilateralitatea preocupărilor lor pe plan tehnico-științific. Evreii: **Mendelsohn** - 1820, **Stern** - 1817 și **Sloniamsky** - 1842 construiesc numeroase tipuri de mașini de calculat; **Hans Adolf Boas** a inventat dispozitive noi de întrerupere a curentului în tehnica radiologică; **Emil Berliner** transformă fonograful incomod și primitiv al lui Edison, la care puteau asculta maximum patru persoane, într-un gramofon modern, cu un număr nelimitat de ascultători; **Elias Elkan-Ries**, cu peste 150 de patente de invenții, a perfecționat telegraful și telefonul, iar evreul italian **Samsone Valbora** a fabricat primele chibrituri.

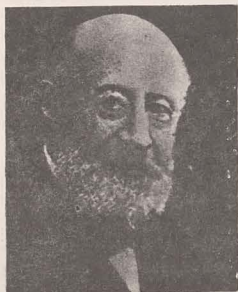
Nu în ultimul rând, îl vom menționa și pe **Iuliu Popper**, născut la București, în 1857, care, deși aproape toată viața lui a călătorit prin lume, a găsit timp și mijloace să inventeze un aparat ingenios pentru spălarea nisipului aurifer, invenție pe care o brevetează în mai multe țări din America, Australia și Africa.

Nu mi-am propus și nici n-aș fi putut să menționez în paginile acestei reviste pe toți evreii și toate domeniile științei în care acestia și-au adus o contribuție de primă mărime.

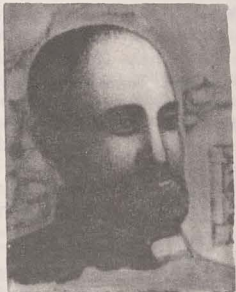
Am scris tot ce-am scris pentru a-i convinge pe cei neconvinși că evreii, oriunde s-au aflat ei, nu s-au mulțumit doar cu ce au creat generațiile trecute, ci au pus umărul cu nădejde ca să împingă istoria spre progres aflându-se, așa cum am văzut, în primele rânduri ale binefăcătorilor omenirii.

Am scris tot ce-am scris, în semn de pioasă amintire și recunoștință pentru acei oameni minunați și descoperirile lor nemuritoare.

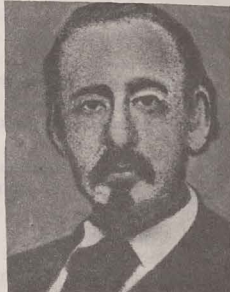
MARIN OPRESCU

■ CARL LIEBERMANN

■ IULIU POPPER

■ SIGFRIED MARCUS

„Războiul“ TEATRULUI BARAȘEUM

ACTORI PE ASFALT

Unii își arătasera puterile pe scenele teatrelor bucureștene, alții (puțini), visau „botezul“ acelor scânduri luminate. Sala cea plină de scaune, e un uriaș care doarme ziua și se trezește noaptea, vâltuind minunea scenei, trezită și ea de soarele prins în reflectoare.

Ce miracol însușește actorul care prinde glas, cântă, dansează, se bucură și, uneori, lacrimăză? Era război și actorii evrei s-au văzut în stradă, pe marginea unui drum, care nu ducea nicăieri. Și-n climatul acesta, a apărut „Izgonitul“ din Sărandar, energic, plin de idei, unele mai de necrezut decât altele și le-a vorbit autorilor pe limba lor: „Mă numesc Otto Marcovici și vreau, împreună cu voi, să deschidem Teatrul Barașeum. Cine vrea, vine cu mine, cine nu vrea, îl aștept. Teatrul Barașeum va deveni templul unde actorul entuziasmat se va ruga lui Dumnezeu“. Și astfel și-au aflat „enoriașii“ scenei un loc sub soare. Entuziasmul a adus idei și, desigur, perspective. Că așa-i actorul! Cu o floare face primăvara... și, mai ales, cu planurile lui Otto Marcovici, cel căruia i se abureau ochelarii de umblet, de argumente și de pertractări. Moralul actorului creștea, iar cei mulți deveneau atleții spectacolului proiectat. Un vânt ușor, ca un zvon, ca un abur al primăverii, le dădea certitudinea că sunt în rând cu toți oamenii din lume: jucăm, muncim, câștigăm, existăm. Nici un complex, nici o minimalizare. Înălțimea scenei era adâncimea tranșeei. Oare nu se luptau copiii lui Avraham, de 2000 de ani, cu antisemiții? Cu toți antisemiții de-a lungul vremii? Nu a spus Agnia Bogoslava, de pe această scenă, cupletul: „*Și s-au dus ca vântul, ocolind pământul*“, în rolul acelei „sperietoare“ de neuitat?

Seri la rând, sala devenea neîncăpătoare. Multe chipuri apăreau aproape seară de seară. De dragul cui veneau? Scena și sala, actorii și publicul erau inima unei rezistente. Pentru toți, Teatrul Barașeum era Big Benul deznădăjduitor. Spectatorii înțelegeau aluzia, mai bine ca oricând: „Și s-au dus ca vântul, /

ocolind pământul...“. Știau spectatorii, că „clorile“ sunt asupritorii, înfășurați - cu caraghioasă mândrie - în semnul crucii încărligate. Înțelegeau și se mândreau atunci când Jenny Șmilovici cânta perenitatea neamului evreiesc, în ciuda tuturor persecuțiilor:

„Ce-i al meu, al meu rămâne,
lank! să-mi trăiești!“

Și greul izolării îndepărta ciurma antisemită, devenind o fereastră spre viitor, o gură de aer în atmosfera sufocantă a antisemitismului, o laviță de piatră a unei susțineri, întruchipată într-un singur cuvânt: BARAȘEUM.

„CE FACI ASTĂ SEARĂ?“

În Teatrul Barașeum se repeta zi și noapte. Înc-o dată și înc-o dată! Cine-i regizorul? Cine nu-i? Și vremea trecea repede, ca o ploaie de vară. Și așa, în acest du-te-veno, a sosit clipa premierei.

Afișele Barașeum-ului anunțau, atenționau, chemau, întrebau: „*Ce faci astă seară?*“. Așezate cu gust (dar, desigur, cu pretenții), numele unor actrițe și actori de mult recunoscuți pe scenele din centrul Capitalei deveneau garanții pentru micuțul teatru din strada Udricani...

„Ce faci astă seară?“ și, drept răspuns la întrebare, sala s-a umplut chiar cu mai mulți spectatori decât numărul scaunelor care existau. Prin „ochiul cortinei“ actorii priveau pe rând și, de bucurie, sala li se părea un curcubeu. „Ce faci astă seară?“ și pașii duceau spre Barașeum. Sigur, așa s-au născut matineele, așa s-au născut și spectacolele următoare. În seara aceea, termometrele se „incendiaseră“. Actorii la fel! Grade multe, întrebări multe: „Cum va fi?... Ce zice lumea?... O să meargă?... O să meargă!“. Toți actorii erau agitați. Țigările circulau ca tramvaiele, de pe culoar pe scări, din cabină în cabină, de la garderobă la casierie, de la controlul la paznicul teatrelui înnebunit, pentru că și pe-atunci fumatul era interzis. Șuetele se

legau din priviri interrogative, din arcuirea sprâncenelor, din „suișul“ umerilor. O întrebare însemna un plus de incredibilă energie.

DIN NOU PE SCENĂ

- Agnia, ce faci astă seară?
- Tremur!
- Anticipat?... Ce-o să faci când o bate gongu'?
- Mor!
- Să nu ne strici premiera. Naștem un teatru și moare o actriță?
- Printr-o înmormântare, nașterea devine măreață.
- Fără vorbe funebre! Dă o țigară.

*

Theodor Cosma vorbea, cu bemol la cheie, cu membrii orchestrei, iar Otto Marcovici plana, ca un vultur în zbor, asigurându-și colaboratorii că a vândut biletele pe întreaga săptămână. Duetul tinereții - Edgar Cosma și Micul Mircea vor să devină unul singur din doi. Pentru așa ceva se repetă ani, dar noi... Seara premiere!

Perfecțiunea era devisa tuturor, angajamentul prin care se putea asigura existența și durata existenței. Seara

aceea era amurgul strălucitor al unei zile de sărbătoare. Un singur gând, o singură privire, o singură respirație, o singură trăire. Un afiș oprea privirile și întreba: „Ce faci astă seară?“ „Astă seară, premieră! Măine seară să vedem ce facem!“ Orchestra își acordă instrumentele. „Dă-mi un do!“ Dooo!... To-da-ra-ba! „Ai auzit? Hitler a ocupat Grecia. Ce zici?“ Pauză! Antisemiții se dezvoltă rapid, că mor devreme. Cine a zis? Istoria. Acordarea instrumentelor trebuia făcută, fiindcă Euterpe intrase în Barașeum o dată cu sora ei, Thalia. Două surori lucitoare, ca Gambertele. „Ce faci astă seară?“ O întrebare hamletiană care, în inimile noilor enoriași - cei ai templului Thalei - echivala cu „a fi sau a nu

■ Una dintre protagonistele spectacolului „Ce faci astă seară?“ - actrița JENNY ȘMILOVICI

fi?“ Și azi, când muza Clio a pus sub pernă toate zbuciumările victoriei, putem creșta pe răboiul vremii o victorie de răsunet, o victorie care a durat cât a fost nevoie.

Cântec, dans, glume!

DE UNDE SEVA?

Sigur, din rădăcina adânc înfiptă a actorului evreu care, de la „Pomul verde“ până la grădina „Jignita“, de la Salom Alehem până la Ury Benador și Isac Peltz, a dus în spinare sacul cu daruri și suferințe evreiești.

„Ce faci astă seară?“

Cânt,

dansez,

glumesc...

Suntem egali cu toți actorii lumii!

Sus cortina!

HARRY NEGRIN

A. I. IVELA - unul dintre drepti

mixt și coarde (vor fi cântate de G. Folescu și Alberto della Pergola), scrie cronici publicate în *Muzica*, *Izvoarașul*, *Adevărul*, *Dimineața* (oferă istoriei pianisticii una din primele cronici despre Clara Haskil), realizează o excepțională colecție - *Juval* - de 30 de caiete de cântări religioase pentru Templul Sefard, dă tiparului - sub titlul *Orphaeus* - o carte a iubitorului de muzică, încercând, în aceste pagini, o paralelă între dezvoltarea literaturii și a muzicii, precum și un Dicționar muzical ilustrat (o bogată carte de informații), de biografii muzicale (celebrul cântăreț Nicolae Scăreanu scria, în 1972, că „reditarea Dicționarului ar fi și astăzi nu numai de un prețios folos iubitorului de muzică, dar ar constitui și un omagiu postum pentru un muzician care nu trebuie uitat“).

Timp de 27 de ani, nevăzătorul Ivela se jertfise pentru muzică, pentru întărirea credinței iudaice. Serbările școlare, concertele organizate de Ivela rămân momente luminoase în istoria vremii. Muzica sa este rodul nevoii de a-și ajuta semenii. O și spune undeva: „nevoii de a spune cum se pot înăbuși suferințele lăuntrice, cum se poate impune răbdarea în necazuri și cum trebuie întărită inima în lupta cu soarta, cum trebuie ascunsă durerea...“ Mă destăinuiesc acelor ce s-ar interesa vreodată, pentru a afla cum de am trecut prin atâtea și atâtea zăgăzuri în viață, că numai în acest fel, prin muzică, le-am învins pe toate“.

Ivela a fost, în primele decenii ale veacului, o personalitate a vieții muzicale bucureștene. Concertele sale au atras mari forțe artistice. Manifestările sale s-au bucurat de sufragiul tuturor muzicienilor și, din acest punct de vedere, aș aminti cățiva artiști care s-au aflat în jurul lui Ivela: de la dascălul său la Conservator, celebrul compozitor D. G. Kiriac („Îmi amintesc - scrie Nicolae Lungu - cum, în anul 1923, marele nostru înaintaș D. G. Kiriac, scotea în relief marile merite ale lui Ivela pe tărâm muzical, în general, și pe cel al învățământului, în special. Aprecia, în mod deosebit, apartința Dicționarului muzical, singura lucrare completă apărută în țara noastră până la el“), la Ioan D. Chirescu

(„Pentru tot ceea ce a realizat, - scrie compozitorul în 1972 - pentru puterea sa exemplară de creator și demn cetățean al țării în care s-a născut și activat cu atâta râvnă, pentru truda sa rodnică în domeniul artei muzicale în folosul tuturor, maestrul profesor A. I. Ivela a meritat și merită stima tuturor“), George Florescu, Theodor Fuchs, Grigori Magiari, Nicolae Scăreanu, Alberto della Pergola.

O pleiadă strălucită de muzicieni români au fost colaboratori permanenți ai lui Ivela la Templul Sefard. Printre alții - Jean Athanasie, Grigore Theodorescu, State Botez, Constantin Dobrescu, Victoria Costescu-Duca, Niculescu-Basu, Aurelia Cionca, Marica și Umberto Pessione, Egizio Massini.

O mare prietenie l-a legat de Nicolae Oancea

- unul dintre cei mai remarcabili compozitori în planul muzicii corale românești (a locuit o vreme și la Sibiu în casa creatorului).

Prin Ivela, Templul Sefard din București - frumos s-a scris în presa vremii - devine un Templu al muzicii.

„O legendă talmudică - nota I. Peltz în 1972 - susține că lumea există numai datorită prezenței în sânul ei a 36 de drepti. Aceștia pot aparține celor mai felurite profesii și îndeletniciri, pot fi medici sau funcționari, ingineri sau lucrători, arhitecți sau muzicieni. Ei nu știu că sunt drepti. Viața lor, însă, e de o rară puritate interioară și grație acesteia trăim noi cu toții. Cred că Ivela a fost unul din acești drepti“.

IOSIF SAVĂ

Istoria unui vechi cimitir

Cu ocazia unor cercetări efectuate la Arhivele Naționale din Budapesta, a putut fi citit un interesant și important document privind viața religioasă a evreilor din Transilvania.

După cum se știe, în anul 1623, a fost autorizată de conducerea supremă a principatului reconstituirea comunității din Alba-Iulia, care se destrusese în timpul convulsiilor care au avut loc la începutul secolului. Nu se știe în ce condiții s-a prăbușit această comunitate, întrucât lipsesc documentele necesare, dar este foarte verosimil că a avut o soartă similară celeia din Cluj, care a căzut victimă pogromului inițiat de generalul Basta (1601).

Diploma din 1623, ca și legea votată de Dieta Transilvaniei, confirmând valabilitatea ei, au asigurat evreilor din Capitala principatului libera exercitare a cultului. Desigur, crearea instituțiilor adecvate din partea enoriașilor sefari a reclamat eforturi, inclusiv pentru înființarea cimitirului de rit sefard.

Dintr-un act de vânzare-cumpărare, încheiat la 6 septembrie 1637, la Alba-Iulia, aflăm că judele principal al orașului, pe nume Maklay, alias Ioan Cyszmiczia, vinde evreului Iosif și celorlalți evrei un loc de casă „pustiu“ (fără construcții) aflat în Strada Mori.

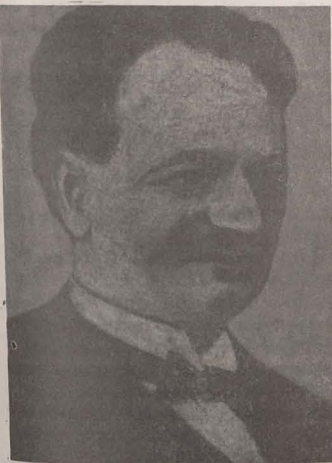
Vânzătorul declară că a și primit contravaloarea de 4 forinți. Se precizează că evreii au achiziționat terenul pentru cimitir. Judele suprem îi asigură pe evrei că, pe lângă contravaloarea terenului, el îi va proteja, în posesia netulburată a acestuia, față de alte persoane.

Terenul a fost deținut de evrei, fără probleme, până în anul 1785, dovadă fiind existența pietrelor funerare, care se pot vedea și acum în acest vechi cimitir, adevărat muzeu.

În acel an, ridicându-se unele probleme, comunitatea evreilor din Alba-Iulia s-a adresat Guvernului - forul suprem administrativ pe vremea stăpânirii habsburgice - și a cerut să i se elibereze copia actului de proprietate. La dispoziția acestuia, prelatul romano-catolic din Alba-Iulia găsește actul și, având în epoca respectivă funcții notariale, eliberează copia solicitată.

Evreii din Alba-Iulia folosesc în continuare cimitirul lor, de peste 350 de ani. Pentru păstrarea acestei prețioase mărturii, prin grija Centrului de Istorie al F.C.E.R., au fost fotografiate o parte a pietrelor tombale, deoarece studiul lor este un important izvor de cunoaștere a trecutului obștilor din România.

EUGEN GLÜCK

■ AVRAM LEVI-IVELA

La aproape 70 de ani de la încetarea sa din viață, Ivela, fiul lui Rabi Jehoshua Halevy, rămâne și acum un simbol al sacrificiului pentru muzică, pentru slujirea oamenilor. A fost crescut în mijlocul comunității sefari. Lazăr Șăineanu i-a fost unul dintre primii profesori. După bacalaureat, în 1896, intră la Facultatea de Medicină. După 4 ani de strălucite studii, orbește. Cariera medicală s-a închis. În anul 1900, începe să studieze arta sunetelor. Profesorii Academiei de Muzică - D. C. Kiriac, D. Varias, Mauriciu Cohen-Lănanari sunt coplesiti de talentul său, de formidabilul său auz. Timp de 27 de ani (va înceta din viață în 1927), trăiește fiecare clipă dăruindu-se muzicii. Profesor de muzică și dirijor de cor la Școala de orbi Vatra Luminoasă, la Liceul Libros, la Școala Cultura, la Școala profesională Focșeneanu, la Școala Sefardă de băieți, dirijor de cor și organist la Templul Sefard, Ivela este, totodată, un remarcabil compozitor, critic, organizator de viață artistică. Elaborează zeci de manuale școlare, compune piese corale pentru școlari, scrie două cantate pentru tenor bas, cor

O analiză a antisemitismului în Franța

Cu puțin timp în urmă, fiind la Paris, m-am dus și la Fontainebleau. Era o zi însoțită de noiembrie, orașul curat, elegant, casele strălucitoare, castelul reamenajat; în sfârșit, aerul îmbietor al pădurii de la Barbizon. Dar și obsedantele scrijelituri de pe zidurile unor case: „Vive Le Pen” și „Juif = fléau”...

Atunci mi-am amintit de propria identitate, dacă mai era nevoie.

Din nou, deci, absurdul antisemitism. În această privință, de fapt, nu există nimic mai absurd. Ceea ce e mai contradictoriu, mai de neînțeles, mai illogic devine cel mai natural posibil și acceptat ca firesc. Doar ne aflăm în domeniul în care s-a susținut responsabilitatea colectivă a unui întreg popor, odată și pentru totdeauna, în legătură cu moartea lui Iisus; existența „Protocoloalelor Înțelepților Sionului” (un fals istoric, fapt de mult dovedit); vinovăția exclusivă a evreilor în declanșarea celui de-al doilea război mondial, teză susținută de Hitler, până și în testamentul său politic (a dictat două testamente, înainte de a se sinucide, unul politic și unul civil), deși tot el a vulgarizat (fără a aduce ceva original) concepția despre

inexorabilitatea războiului, considerat o sursă creatoare, mijloc de întărire a rasei etc. (și nimeni n-a sesizat contradicția: dacă războiul e un fenomen natural, necesar, atunci este imposibil să fie făcut cineva responsabil de a fi declanșat un anumit război!).

Lucrarea lui Michel Winock¹ oferă o analiză a antisemitismului în Franța, în ultimii două sute de ani; fascismul, naționalismul extremist fac obiectul preocupărilor autorului, în aceeași carte.

Studiul dedică un examen aprofundat rădăcinilor antisemitismului, fenomenul fiind pus în legătură cu religia, cu diferite curente de idei, cu manifestări sociale și cu un complex de fenomene.

În cuvântul introductiv al autorului, se face distincția între naționalismul deschis (cel ieșit din filozofia optimistă a luminilor și din amintirile Revoluției Franceze, având ca reprezentanți, de exemplu, pe Michelet și De Gaulle) și naționalismul închis, având la bază o viziune pesimistă asupra mersului istoriei și ducând la demonologie, la delirul de extremă dreaptă și la antisemitism.

Principala cauză a antisemitismului francez autorul o găsește în reacția împotriva Revoluției Franceze (evreii au fost emancipați în Franța abia în 1791, la doi ani după această mare revoluție).

În concluziile părții referitoare la antisemitism, autorul scrie: „Antisemitismul este un fapt social total, ireductibil la orice interpretare unicăuzală” (p. 218).

Toate manifestările și curentele antisemite (sociale, literare, politice) sunt analizate. Afacerea Dreyfus, cartea lui Drumont „La France Juive”, atacurile împotriva lui Léon Blum, atitudinile și scrierile lui Maurras, Drieu de la Rochelle, Céline, Brasillach; nu ni se pare a fi un amănunt lipsit de importanță acela că toți cei patru antisemiți sus-menționați au fost colaboraționiști în timpul ocupației și condamnați ulterior ca atare; cazul scriitorului Bernanos este tratat aparte, poziția acestuia nefiind aceea a unui antisemit fățiș și consecvent.

Toate argumentele antisemitismului sunt prezentate, clasate, analizate. Este meritorie strădania autorului de a explica apariția

curentelor antisemite în legătură cu naționalismul „închis” și apoi cu fascismul.

Susținerile doctrinelor antisemite constituie repetări - aproape obsedante - ale aceluiași și acelorași teze, ele au un caracter apodictic și nu sunt sprijinite pe vreo logică.

Am cita, în încheiere, concluzia autorului la capitolul intitulat „Edouard Drumont și cartea sa «La France Juive»”. „Antisemitismul nu este numai o monstruoasă morală și intelectuală instrument al politicii reacționare, el este, pe deasupra noțiunilor de «dreaptă» și «stângă», negarea societății pluraliste, exaltarea morbidă a eului național și, în sfârșit, unul dintre germeii barbariei totalitare” (p. 144).

Și logic ar fi ca, astăzi, când societatea se declară antitotalitară, să nu avem ocazia să ne întâlnim cu manifestări de antisemitism. Da, așa ar fi logic...

BETINIO DIAMANT

¹Michel Winock. Nationalisme, antisémitisme et fascisme en France. 1990. Editions du Seuil. 446 p. Autorul a publicat mai multe lucrări de filozofie și istorie politică și predă istoria politică la Institutul de Studii Politice din Paris.

Comemorarea martirilor evrei din Arad

Pentru ca armata germană-hitleristă să se poată retrage din Balcani, la începutul lunii septembrie 1944, armata maghiară-fascistă ocupă, pentru câteva zile, teritoriul românesc dintre Mureș și Crișul Negru. În același timp, șalaziiștii fac demersuri pentru deportarea evreilor din Arad. Reușesc doar să ucidă 11 evrei în Arad și în jurul Aradului. Acești 11 martiri dorm somnul lor de veci în străvechii nostru cimitir din Arad. În memoria lor și a

altor evrei care au căzut victime Holocaustului, există un monument impozant în acest cimitir. Anual, la mijlocul verii, obștea din Arad comemorează acest eveniment. În acest an, în ziua de 30 iulie 1995. Prim Rabinul timișorean dr. Ernest Neumann, ca și în anii precedenți, ni s-a adresat printr-o predică impresionantă. Alăturăm o fotografie care marchează evenimentul din această zi.

POPPER ANDREI

Destinul unei arhive naziste

La 1 iulie 1994, germanii (și austriecii) au primit înapoi un segment din trecutul lor: doisprezece kilometri de acte naziste, pe hârtie îngălbenită între timp, sub influența luminii, au fost predate, la Berlin, de către americani, Arhivei Federale Germane. Printre acestea se află numele a 10,7 milioane de membri ai partidului nazist, o jumătate de milion de acte emise de Tribunalul Poporului, acte ale Tribunalului Suprem al partidului, ale Serviciului pentru Rase și Colonizare, ale organizațiilor de femei din Reich sau „dovezi de arian”.

Aliații au acumulat „istorice moșteniri”, la sfârșitul războiului, pe unele smulgându-le hîniere naziste, pe altele depunându-le din întâmplare: 65 de tone de hârtie, cuprinzând acte și statistici hitleriste. Păzit cu grijă în poșta centrală subterană de interceptare a Gestapo-ului, din sectorul berlinez Zehlendorf, acest catalog, unic în felul său, al național-socialismului german și austriac era în permanență punctul nodal al intereselor politice. De fapt, guvernul federal de sub conducerea lui Willy Brand s-a străduit, la începutul anilor '70, să-i fie predate aceste acte. Dar aliații s-au împotrivit; ei aveau în mână un zălog împotriva unei eventuale tentative de restaurare a vechiului regim în Germania. Organizațiile evreiești s-au opus și ele. Lor le era frică de o ștergere intenționată a trecutului prin distrugerea de acte; chiar sub gestiunea aliaților, 80 000 de documente au fost deteriorate sau distruse în secret. Aceste organizații nu s-au lăsat liniștite de asigurarea dată de S.U.A. că, înainte de

predare, fiecare fișă personală va fi reproducă la Washington, pe microfilm. Guvernele federale germane, la rândul lor, au acționat cu inconsecvență. Ele au tratat, ce-i drept, cu americanii pentru moștenirea depozitată la Berlin. Mersul tratativelor era, însă, mereu frânat de alte motive. Se invocau fie „probleme ale «Statutului Berlinului», fie, probleme ale păstrării și conservării”, fie, „probleme tehnice neclarificate”.

S-a recurs, tacit, la un procedeu original. Americanii practicau „o delimitare democratică a riscului”. Miniștrii primelor guverne germane postbelice, în schimb, care trecuseră sub tăcere trecutul lor nazist, au fost eliminați, pe rând, din arhivă cu ajutorul CIA. Pe de altă parte, americanii s-au îngrijit ca numai cercetători care se conformau sistemului să aibă acces la mormanul de acte. Dar nici aceștia nu aveau acces la „dulapul cu otravă”, în care, potrivit zvonurilor, au rămas păstrate datele referitoare la personalități sus-puse din Germania postbelică și din Austria.

Actele și-au pierdut din eficiență. De-abia dacă mai trăiește unul dintre făptași sau sprijinitori.

De la 1 iulie 1994, Document Center, ca parte a Arhivei Federale, poartă numele de „Berliner Dokumentation Zentrale”. În principiu, aceasta este acum accesibilă fiecăruia. Dar legea cu privire la Arhiva Federală stabilește limite severe. O informație poate fi refuzată pentru persoane care mai sunt în viață sau pentru decedați al căror deces a survenit în urmă cu mai puțin de 30 de ani.

DECESE

În cimitirele Comunității Evreilor din București au fost înmormântați, în perioada 1-31 august 1995, următorii:

Eschenazi Magdalena (77 de ani), Alea Pantelimon, nr. 18; Cohn Izu (86), Calea Plevnei, nr. 1; Daniel Simon (79), din Tg. Mureș, înhumat la București; Vaisbuch Ghidale (94), str. Lotusului, nr. 4; Herivan Clara (87), Bdul N. Bălcescu, nr. 5; Carniol Malvina (83), str. Slavici, nr. 3; Landeskramer Ghizela (82), Marcovici Clara (83), Călinescu Zeldă (90), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Marcovici Haia Sura (85), str. Tincani, nr. 12; Rosenblum Anatole (86), str. Parva, nr. 3; Segal Elisa (84), str. Mașina de Păine, nr. 10; Kime Jany (96), Cămin „Martin Băluș”; Schachter Eugenia (82), str. Cămpina, nr. 16; Brothman Joseph (86), Alea Compozitorilor, nr. 2; Schächter Sara (82), str. Tincani, nr. 10; Calmy Sidonie (75), Bdul Dimitrov, nr. 180; Cerchez Matilda (65), str. Vlădulescu Cristian; Drucker Feige (81), Bdul Ion Șulea, nr. 27; Mureșan Leon (71), str. Onisifor Ghibu, nr. 6; Voiculescu Janeta (87), str. Elev Ștefănescu, nr. 9; Moscovici Basia Rîca (85), str. Stăruinței, nr. 8; Tauber Jacques (95), str. Voicinel, nr. 42.

Conducerea și enoriașii Comunității Evreilor din Roman au aflat, cu durere, încetarea din viață, pe neașteptate, în Israel, a celui care a fost avocatul IOSUB SEGAL, enoriaș de frunte, profesor la Liceul evreiesc din localitate, președinte al comunității mai bine de 20 de ani, îndeplinind și sarcinile de Baal Tefila și Baal Kore. Suflet de evreu deosebit, sprijinitor al celor aflați în nevoie, soț, tată și bunic devotat. Transmitem condoleanțele familiei îndurerate. Îi vom păstra permanent chipul în amintire și îi vom regreta.

Familia și prietenii anunță, cu profundă durere, stingerea din viață, la 22 august 1995, după o grea și îndelungată suferință a scumpului lor profesor dr. HERMAN (HEMPI) FALCON, om cu deosebite calități morale și sufletești, soț, părinte, bunic și prieten devotat. Îi vom păstra o neștearsă amintire. (Canada - Israel - România).

Un gând bun pentru cel care a fost HEMPI FALCON, din partea familiei și prietenilor. Coca și Ludovic.

Mariana - soție, Beca - soră, alături de familiile Rabinovici, Rătescu, Rottner, anunță, cu adâncă

durere, încetarea din viață, în ziua de 12 septembrie 1995, a scumpului lor MARCO-WILLY (MARCEL KAHANE). Înmormântarea a avut loc la Cimitirul Evreiesc din Șoseaua Giurgiului, joi, 14 septembrie 1995, ora 11⁰⁰.

Alăturându-se familiei îndoliate, prietenii își exprimă nespusa durere pentru trecerea în neființă, în ziua de 12 septembrie 1995, a dragului lor MARCEL KAHANE.

Profesoara Lucia Altesescu-Weintraub - soție, cu aceeași sfâșietoare durere și tragică singurătate, reamintesc că, la 10 octombrie 1995 - 23 Tisri 5756 -, zi de cutremurătoare amintire, se împlinesc 11 ani de la crâncena clipă a despărțirii pentru totdeauna de iubitul și în veci neuitat HERMAN WEINTRAUB - avocat, lași, doctor în drept la Universitatea din Roma (Italia), fostul șef al contenciosului Comunității Evreilor din Iași, director la liceele evreiești comercial și teoretic de băieți și profesor la cele trei licee evreiești din Iași.

Doctor Palatnic Abram - soț, Piatra Neamț, doctor Palatnic Itzhak - fiu, Iuliana - noră și Paul -

nepot (Israel), reamintim, cu nemărginită durere, împlinirea, la 15 Elul, 10 septembrie 1995, 29 de ani de când ne-a părăsit pentru totdeauna ENEA fostă BROFNEMAN din Lipcani, Basarabia. Fie-i amintirea binecuvântată.

Cu un dureros și pios omagiu, de prețuire și dragoste, readuc în amintirea prietenilor pe doctorul SOLOMON ZIBALIS. Soția.

Soția, fiul, nora și nepoții reamintesc, cu aceeași nemărginită durere, împlinirea, la 30 Tisri, a zece ani de când i-a părăsit pentru totdeauna, LEIBU MAIER (Bacău). Amintirea îi va fi veșnică.

Bertina - soție, reamintesc, cu aceeași mare durere, împlinirea, la 2 Tisri, 21 septembrie 1995, a 5 ani de la stingerea din viață a soțului FROM STRUL - optician, Iași. Fie-i amintirea binecuvântată!

Dan Iuni, din Gura Humorului, anunță, cu profundă durere, încetarea din viață a soției sale, KLARA IUNI, în ziua de 17 august 1995. O plâng soțul - Dan, fiul - Peter, și nepotul - Fredy.

MERIDIANE

העולם ומלואו

MERIDIANE

■ Pierre Vidal-Naquet, în mediul său familiar

Memoriile unui istoric angajat

Pierre Vidal-Naquet, un intelectual exemplar, un istoric explorator inventiv al Greciei antice este, în același timp, angajat în marile probleme contemporane. La apariția recentă a primului volum de „Memorii”, cititorii au înțeles că cel care simțea nevoia de a se refugia într-o istorie îndepărtată, dorește să vorbească despre cel care a fost, înainte de a deveni cunoscut cu inițialele PVN.

Pierre Vidal-Naquet s-a născut, în 1930, într-o familie burgheză evreiască din Paris. Părinții săi i-au dat drept religie „patria și cultura”. Când pericolul german era iminent, familia s-a retras la Marsilia. În mai 1941, în urma unui denunț, părinții săi au fost arestați. Pierre venea spre casă; pe drum a fost anunțat de prieteni de cele întâmplate și a fost ascuns, dar părinții săi au fost trimiși la Auschwitz.

După război, Pierre Vidal-Naquet s-a străduit mult să afle cum au murit părinții săi și a aflat că mama a fost trimisă imediat după sosirea trenului la camerele de gazare; tatăl

său a murit în lagăr. Durerea lui Vidal-Naquet este mereu prezentă prin remarcă: „Nu am putut nici măcar să-mi iau rămas bun de la ei”.

La începutul anilor '50, Vidal-Naquet obține licența la Sorbona, după care se consacră studiului istoriei Greciei antice. După anul 1975, el își îndreaptă atenția asupra unui alt câmp de investigații: istoria iudaismului, pornind de la lumea antică la controversele actuale. Din această preocupare au rezultat două culegeri intitulate: „Evrei, memorie și prezent”, apărute în 1981 și 1991.

La începutul anilor '80, Pierre Vidal-Naquet a denumit „asasinii ai memoriei” pe cei ce neagă existența camerelor de gazare în lagărele de concentrare naziste. În numele memoriei și al istoriei, Vidal-Naquet a dus o luptă neîmpăcată împotriva acestor „Eichmann de hârtie”.

Pierre Vidal-Naquet a publicat, de asemenea, o lungă prefață la culegerea de articole a lui Jacques Maritain, reunite sub titlul „Imposibilul antisemitism”.

(După „Le nouvel Observateur”)

Publicații evreiești în Ucraina

Am în față câteva publicații mai evreiești în limbile rusă și ucraineană, apărute în localități ale Ucrainei, după desființarea U.R.S.S. Fără o ordine prestabilită, le prezint pe rând.

„GHEULA” („Mântuirea”) este un săptămânal de patru pagini, scos de comunitatea din Dnepropetrovsk și are un profil religios. În numărul consultat sunt prezentate capitole din Tora, comentarii din clasic, pilde hasidice. Reținem din cuvintele lui Rabi Șalom din Belza: „Există uneori una mai rea decât cealaltă, singurătatea evreului între neevrei, singurătatea evreului între evrei, dar cel mai rău este galutul interior (claustrarea interioară), când omul își este și temnicier și călău”. De asemenea, din Talmud (Șabat 127): „Omul primește răsplătă în această lume și în lumea viitoare, pentru: 1. Ospitalitate; 2. Vizitarea bolnavilor; 3. Concentrare în timpul rugăciunii; 4. Mersul de timpuriu la școală; 5. Educarea copiilor întru dragoste de învătătură; 6. Bunăvoință față de cel apropiat”; toate acestea privesc moralitatea omului, grija pentru familia sa și pentru alții.

A doua publicație este bilunară, se numește „ȘABAT” și este redactată de o singură persoană, L. I. Sapojnikov, din regiunea Vinnitsa, cu colaborări din Ucraina și din Israel. Se dau informații despre activitatea Asociației organizațiilor evreiești și comunităților din Ucraina, a Comitetului pentru repatriere în Israel etc.

O altă publicație este „LEBN” („Viață”), care apare lunar, la Konotop, și are un motto: „Toți oamenii sunt frați”.

Sunt prezentate portrete ale unor eroi din timpul celui de-al doilea război mondial și din anii de după război, informații din Israel, din viața evreilor ucraineni, versuri etc. Se amintește, între altele, că Israelul are relații diplomatice cu 154 de țări, se prezintă situația demografică, și anume că, din 5 460 000 de locuitori, 81% sunt evrei, 14,2% - musulmani, 3% - creștini și 1,7% - druzi. Se

menționează câteva realizări mai importante din domeniul medicinei, cercetării științifice. În același număr, se face biografia unui tânăr evreu, căzut în războiul absurd din Afganistan, se publică versurile unor poeți de vârstă mijlocie și chiar înaintată (85 de ani). La rubrica „Senzational”, se menționează că bunicul, pe linie maternă al lui Lenin, Aleksandr Blank, l-a tratat, în calitate de medic, pe Taras Șevcenko, poetul național al Ucrainei.

Organul de presă al Asociației organizațiilor și al comunităților evreiești din Ucraina se numește „HADAȘOT”; este editat în limba rusă, dar are și un motto în ivrit: „Am Israel hail!” - „Poporul evreu trăiește!” - constatare și urare. Ne alăturăm acestei urări.

Numărul din ianuarie a.c. conține un interviu cu Șlomo Senior, loctișorul Șef-Rabinului Franței, unde trăiesc 600 000 de evrei, dintre care 350 000 la Paris. Problema cea mai importantă a comunității evreiești franceze este evitarea asimilării, în condițiile civilizației vest-europene. Se dau informații referitoare la relațiile dintre comunitățile din S.U.A., Israel, țările vest-europene și din fostele

„Iudaismul și civilizația actuală”, în care se face o paralelă între victoria macabeilor și destinul actual al evreilor, de asemenea, o privire asupra istoriei hazarilor, care, se pare, că au fost și fondatorii orașului Kiev. Despre ei se știe că au îmbrățișat religia mozaică în secolul al VIII-lea. Interesant este articolul „Tu și eu”, de Roberto Baki, din care reținem, printre altele, că populația evreiască din Israel reprezintă, astăzi, 31% din numărul total al evreilor în lume, în timp ce, în anul 1900, populația Ișuvului din Țara Sfântă, reprezenta doar 0,5%.

O pagină este consacrată problemelor celor care au făcut Alia în Israel.

Ultima revistă, dar și cea mai voluminoasă (16 pag.), este „EVREISKIE VESTI” („Știri despre evrei”), supliment al publicației Parlamentului ucrainean „Golos Ukraini” („Vocea Ucrainei”), editat de Asociația pentru cultură evreiască din Ucraina.

Numărul din aprilie a.c., se referă la aniversarea a 50 de ani de la victoria asupra fascismului, la participarea evreilor în război ca ofițeri, soldați, partizani în cele mai

■ Facsimilul unei publicații evreiești din Ucraina

republici sovietice, despre evreii din Hong Kong (3 000 de suflete), care au sinagogi, ieșiva, asociații etc., despre viața comunităților din orașele Ucrainei. Se menționează aprecierea ministrului absorbției din Israel, Yair Taban, referitoare la nivelul profesional ridicat al oimilor din fostele republici sovietice. Astfel, în ultimii cinci ani au sosit în Israel, din aceste republici: 62 000 ingineri și arhitecți, 13 000 medici, 27 000 profesori, 13 000 artiști din diverse domenii.

Același număr al publicației „Hadașot” mai conține un eseu,

grele situații, dar conține și folclor evreiesc, legende, proverbe, mențiuni despre prezențe israeliene pe plan artistic și cultural în Ucraina, versuri de poeți evrei și despre evrei, de poeți neevrei, un capitol din „Istoria poporului evreu”, de S. M. Dubnov, o jumătate de pagină în idiș și o pagină cu proză satirică.

În totalitate, publicațiile consultate impresionează prin varietatea de preocupări și prin meritul lor, iar meritul este cu atât mai mare cu cât presa evreiască ucraineană s-a putut manifesta liber, abia în ultimii ani.

BORIS MARIAN MEHR

Populație transplantată

Se crede că o parte a tribului Dan, Falachas, a migrat din Israel în Etiopia după distrugerea celui de-al doilea Templu, și a păstrat acolo religia iudaică, dar acum, la reînnoirea în Israel, problemele prin care trece această populație sunt foarte dificile.

Ocupațiile lor tradiționale - prelucrarea argilei sau fermentarea cerealelor pentru prepararea pâinii - sunt inutile în Israelul modern. Familiile etiopiene au fost instalate în hoteluri de 4 și 5 stele, unde li se serveau trei mese pe zi. O societate deplasată pune mare accent pe hrană. S-a constatat că etiopienii nu s-au adaptat mâncării occidentale și sistemului de a mânca cu porții individuale. S-a tatonat și s-au găsit alimentele pe care le acceptă. O altă particularitate a constituit-o problema îmbrăcăminții. Israelienii au donat tone de îmbrăcăminte. Etiopienii au considerat hainele ca un statut social, astfel încât purtau haine suprapuse, ajungând la câte șase straturi de haine.

Au existat și fricțiuni religioase, care au culminat cu faptul că Rabinatul oficial a insistat ca oimii etiopieni de sex masculin să fie circumciși din nou de către un circumcizor recunoscut, pretinzând că circumcizia precedentă nu a fost făcută conform tradiției. Deoarece Rabinatul a refuzat să le dea - fără această circumcizie - autorizația de căsătorie, ei au fost nevoiți să accepte condiția pusă.

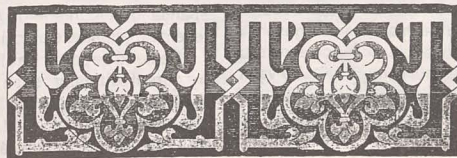
Și din punct de vedere cultural, evreii etiopieni au avut dificultăți. Ei nu s-au mai ocupat de educația copiilor lor. Dar, aceștia au învățat mult mai repede cum să se comporte în noul mediu.

La peste doi ani de la sosirea în țară, grupe de falachas trăiesc încă asistați. Mulți dintre ei sunt deprimati și se tem să părăsească Centrul de primire, unde li se oferă o anumită securitate socială. Ei trăiesc într-o lume modernă și industrială, în care par străini, lume pe care nu au creat-o și pe care, poate într-o zi, o vor înțelege totuși.

■ Tănără etiopiană

Antropologul britanic Jeremy Avis, care a studiat popoarele Africii și Orientului Mijlociu, a publicat în revista „Céres” a Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (FAO) un studiu asupra oiseiei unui popor readus în Israel după secole de viață în Africa. Este vorba despre evreii etiopieni la doi ani de la sosirea în Israel.

STIRI

ידיעות

STIRI

■ 13 MILIOANE DE EVREI, ÎN LUME

Potrivit datelor furnizate de Universitatea Ebraică din Ierusalim, numărul evreilor nu a atins încă cifra dinaintea perioadei Holocaustului. În întreaga lume există la ora actuală circa 13 milioane de evrei, cu trei milioane mai puțin decât în 1939, a declarat prof. Sergio Della Pergola publicației „Jerusalem Post”.

Majoritatea evreilor trăiesc în S.U.A. (5,6 milioane) și în Israel (4,4 milioane). A treia comunitate evreiască - ca mărime - trăiește în Franta (530 000), apoi în Rusia (410 000) și Canada (350 000). În Germania trăiesc circa 50 000 de evrei, afirmă specialistul israelian.

El a arătat, totodată, dificultățile întâmpinate la stabilirea acestor cifre întrucât, pe baza declarațiilor făcute de numeroase persoane, nu reieseă totdeauna limpede cine era evreu.

■ MUZEUL ISRAELULUI LA 30 DE ANI

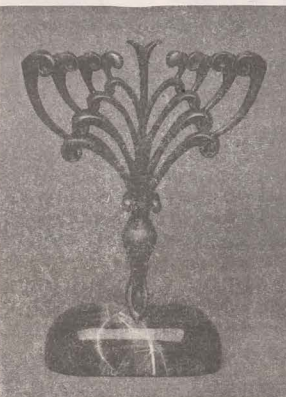
Muzeul Israelului din Ierusalim celebrează, cu multe expoziții noi, aniversarea a 30 de ani de existență.

Printre aceste expoziții a fost deschisă, în luna iunie, o retrospectivă de fotografii realizate de Tim Gidal.

Și arta contemporană este prezentată cu peste 30 de tablouri, între altele, aparținând lui Roy Lichtenstein, Andy Warhol, Bill Viold, Hans Haake și Anish Kapur.

Într-o expoziție intitulată „30 by 30” sunt prezentate 30 de exponate din toate secțiile Muzeului, câte una pentru fiecare an al existenței sale. Printre acestea se află și artă preistorică, descoperiri arheologice, iudaică, etnografie, precum și artă modernă.

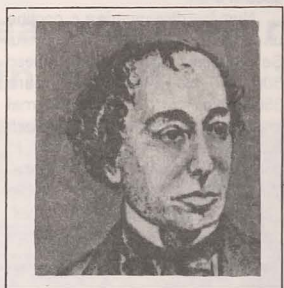
Poate fi vizionată și o expoziție specială, în care vizitatorul își poate face o impresie de ansamblu asupra istoriei evreilor din India.

● Un exponat din Muzeu: „MENORA” - bronz masiv pe soclu de marmură, lucrat manual de Lucien Krief

din oraș să se exileze, după incendiarea tuturor sinagogilor. Evreii din Alep au răspândit zvonul conform căruia „Coroana din Alep” a dispărut în flăcări. În realitate ea a fost repatriată, filă cu filă în Israel. Ultimele foi au sosit recent la Ierusalim.

■ DISTINCȚII

● Disraeli

Cartea „Tânăru Disraeli”, datorată lui B. R. Jerman a fost completată de Jane Ridley prin publicarea unui volum purtând același titlu, dar cu referiri speciale la perioada 1804-1846.

În ambele cărți prind viață aspecte privind anii tinereții acestui evreu demn, ajuns prim-ministru conservator al Marii Britanii.

■ COLOCUVIU SAADIA GAON

Între 2-4 iulie 1995 Departamentul de Studii Ebraice al Universității Umaniste din Strasbourg a organizat, în cadrul Societății de Studii Indo-Arabe, prezidată, în Europa, de prof. Paul Fenton, un colocviu de excepție având ca temă „Saadia Gaon, pionier al culturii iudeo-arabe”. Mari orientaliști din Israel, ca și din America și din alte continente au luat parte cu prezentări ample.

În contextul procesului de pace din Orientul Apropiat, sărbătorirea acestui filozof evreu de expresie arabă simbolizează atât reconcilierea cât și faptul că și cultura poate uni popoarele. Paralel cu acest Colocviu, o expoziție amplă de documente, manuscrise, incunabule și volume scrise în limba ebraică, vin să pună în valoare contribuția culturii în efortul unit pentru apropiere între popoare.

■ NOI METODE DE TRATARE A CANCERULUI DE PIELE

Ichilov - Medical Center din Tel-Aviv și Jezreel Valley (Afula) au relatat despre o nouă metodă de tratare a cancerului de piele, bazată pe experiența obținută de „Ecological Institute”, metodă care împiedică apariția formei „Interferon Alpha”, o recentă manifestare a bolii.

Peste 40 de pacienți au fost tratați în cursul ultimilor șase ani, cu această metodă și numai în șase cazuri pacienții au recidivat. Această rată este cu mult mai mică decât în

● Cercetări asupra cancerului la Centrul medical din Tel-Aviv.

cazul pacienților cărora nu li s-a aplicat medicația respectivă.

Cancerul de piele este depistat actualmente, din timp, de medici și, datorită acestui fapt, este și mai ușor de tratat.

■ UN AJUTOR DAT ÎN 1916 A SALVAT O FAMILIE ÎN 1938

Edith Herz își amintește de dramaticele săptămâni din anul 1938 și de o atitudine plină de abnegație a tatălui ei, din timpul primului război mondial, care a contribuit, după 22 de ani, la salvarea vieții familiei ei. Tatăl salvase, în 1916, viața unui sud-african grav rănit, care fusese înrolat în armata britanică. În 1938, după cucerirea Austriei de către germani, disperatul ei tată a scris sud-africanului, căruia nu-i știa decât numele și o adresă vagă. A primit răspuns. Familia sud-africană era dispusă să-i ajute, dar legile sud-africane interziceau cu strictețe, în 1938, primirea de refugiați care fugeau de naziști. Sud-africanul a ajuns până la președintele statului pentru a primi permisiunea ca familia vieneză să poată emigra în Africa de Sud. Acesta a spus: „Dacă a salvat viața d-tale, atunci d-ta trebuie să o salvezi pe a lui”. La 3 noiembrie, familia a plecat spre Africa de Sud. Tocmai la timp. La 9 noiembrie 1938 a avut loc „Noaptea de Cristal” și naziștii au arestat toate rudele și prietenii lor aflați în casa pe care ei o părăsiseră.

■ EXPOZIȚIE ANTINAZISTĂ LA UNIVERSITATEA HUMBOLDT

Institutul din Hamburg pentru cercetare socială prezintă o expoziție cu privire la atrocitățile săvârșite de Wehrmacht-ul german în perioada 1941-1944. Cu începere de la 11 mai 1995, expoziția funcționează la Universitatea Humboldt din Berlin. Această expoziție este menită să spulbere afirmațiile, de domenii legendelor, că numai SS-ul și Gestapo-ul s-au îndelencit cu afacerea murdară a politicii rasiste practicate de național-socialiști.

Se prezintă dovezi că și armata germană a săvârșit numeroase crime împotriva umanității. Expoziția umează a fi prezentată în toamna acestui an (1995) și la Viena.

■ ÎN VÂLTOAREA VIEȚII

Esther Wulfsberg a fost trimisă, în 1938, din Viena, la vârsta de 14 ani, la un unchi în Danemarca.

Ulterior, a fost nevoită să fugă mai departe, în Suedia. Până la finele anului 1942, a primit scrisori de la tatăl ei. La 14 decembrie 1942 a primit pentru ultima dată o scrisoare, în care tatăl ei scria: „Acum urmează cei cu litera noastră”. La puțin timp după aceea, părinții ei au fost deportați la Minsk.

Esther s-a căsătorit cu un luptător din Rezistența daneză. Ea nu a mai dorit să primească cetățenia austriacă. „Ce să fac actualmente cu ea? Eu mi-am trăit toată viața în Danemarca și aparțin acestei țări”. În 1957 a fost o dată în Austria, deoarece simțea nostalgia pădurii vieneze (Wienerwald).

■ DORINȚA DE DIALOG

Cu prilejul unei întâlniri dintre prințul moștenitor al Iordaniei și 30 de rabini din S.U.A., prințul și-a exprimat dorința ca evreii și musulmanii să inițieze un dialog pe teme religioase. Acest dialog ar fi de cea mai mare importanță în lupta împotriva fanatismului religios.

■ FIȘI DE CARTOTECĂ PENTRU ÎNLĂTURAREA BARIERELOR LINGVISTICE

Medici israelieni instruiesc pe olimi (nou veniți) cu ajutorul unui sistem de fișe de cartotecă elaborate de un institut specializat și de Ministerul Sănătății al Israelului pentru folosirea corectă a medicamentelor.

Sistemul a fost elaborat după ce autorități sanitare au primit sesizări din partea medicilor despre dificultățile majore de comunicare cu pacienții lor, sosiți de curând din Etiopia sau din fosta Uniune Sovietică.

Fișele de cartotecă conțin fotografiile ale diferitelor medicamente și ale ambalajelor acestora, ale diferitelor forme de tablete, ale sticlelor de sirop, tuburilor cu alifii etc. Informații suplimentare - sub formă vizuală - asupra folosirii juste și dozării corecte însoțesc ilustrațiile.

■ SĂPTĂMÂNĂ CĂRȚII ÎN ISRAEL

În Israel a avut loc Săptămâna Cărții Ebraice, având cele mai mari expoziții la Ierusalim, Tel-Aviv, Haifa și Beer-Sheva. Pe lângă zecile de mii de lucrări - în majoritate în limba ebraică - au fost prezentate, de către cele circa 140 de edituri, și peste 4 000 de cărți recent apărute în alte limbi.

■ 4 000 DE METRI DE LOZINCI ANTIRASISTE

Dna Sonya Moser - ministrul tineretului din Austria - s-a arătat profund impresionată de sutele de lozinci confecționate de școlari, de grupuri de copii și tineret din toată țara, în total 4 000 de metri de pânză, reprezentând contribuția Austriei la Săptămâna Europeană a Tineretului, care s-a desfășurat la Strasbourg, în cadrul campaniei organizate de Consiliul Europei, împotriva rasismului, xenofobiei, antisemitismului și intoleranței, sub motto-ul: „All different - all equal” („Toți diferiți - toți egali”).

Trei dintre lozincile cele mai frumoase și mai expresive au primit premiul de merit din partea Ministerului Tineretului. Trei dintre lozincile cele mai lungi au fost și ele premiate.

■ CÂNTECE INTERPRETATE DE JOSEPH SCHMIDT

În orașul australian Melbourne, muzicologii au descoperit recent 71 de discuri cu înregistrări de cîntece sinagogale interpretate de Joseph Schmidt. „Caruso german” cum a fost denumit tenorul născut în 1904, în Bucovina. El a activat, concomitent, în calitate de cantor într-o sinagogă vieneză, „Leopoldstadt”, și, ulterior, în berlineza „Adas Yisrael Synagogue”.

● Joseph Schmidt

Teroarea nazistă l-a determinat să plece în Elveția, unde autoritățile au refuzat să-i acorde statutul de „refugiat” și l-au internat în lagăr. În 1942 s-a îmbolnăvit și a murit. Avea numai 36 de ani.

Dirijorul Herman Schildberger adusese discurile, în 1939, în Australia. Beth-Hatefutsot - „Muzeul Diasporei” din Tel-Aviv plănuiește acum să înregistreze cântecele lui Joseph Schmidt pe benzi magnetice.

■ ORDINUL MERITUL CIVIL

Într-o ceremonie solemnă la Ambasada Spaniei din Buenos Aires, ambasadorul Nicolas Martinez Freano a predat conducătorilor sefarzi Osvaldo Sultani, Mario Cohen și José Menasco „Ordinul Meritului Civil” acordat de Regele Spaniei Juan Carlos I, pentru difuzarea în Argentina a culturii sefarde.

■ MONUMENTUL UMANITĂȚII

În orașul Resistencia din Argentina s-a inaugurat Monumentul Umanității în Memoria Victimelor Holocaustului, în prezența persoanelor oficiale și a ambasadorului Statului Israel la Vatican, Șmuel Hadas.

JEWISH REALITY

MESSAGE

FOR ROSH HASHANNAH 5756

לשנה טובה תכתבו ותחתמו לאלתר לחיים טובים ארוכים ולשלום

May the Almighty God inscribe you, dear brothers and sisters, in the Book of Life for good year, and many, many more, with good health, peace in Israel and everywhere over the world, prosperity, joy and happiness, and let my words come already, and bring love and understanding between the people of all the Nations on Earth.

Starting with the first day of the month of Elul we sound the Shophar every day after the daily prayer, except for Shabbath and the eve of Rosh Hashannah. The blessing we make before the blowing of the Shophar is **לשמע קול שופר** "Lishmoa Kol Shophar" which means we practice the מצווה commandment of listening to the sound of the Shophar. But we should pay attention to the fact there is a great difference in the meaning of those words in their languages. "Shema" means "hear", "listen" but in English it means only the external impact of sound upon the organs of hearing while in Hebrew it means to hear and to take to heart, to hear and to obey. "Naaseh Venishma" נעשה ונשמע said the Jewish people when they were asked if they will accept the Torah, and they answered "we shall do and we will listen-hear and take to the heart and we shall obey".

What is the message of the Shophar? In the words of Maimonides it is: "Awake, you sleepers, from your sleep, and you that are in a trance, rouse yourselves from that trance!"

Biblical verses clarify the type of sound we hear in the Tekiah or in the Shevarim or Teruah.

A Tekiah is a long unbroken sound while a Shevarim is a broken sound and a Teruah is a very broken sound.

The Tekiah denotes gladness and joy while the Teruah denotes fear and terror, alarms and insecurity of joy because it is a **יום טוב** Holyday, and fear and terror because it is - in the same time - the Day of Judgement **יום הדין**.

These hundred sounds of the Shophar that are heard during the prayers of Rosh Hashannah have to awake the Jew to return to proper Jewish life. And if he prepared himself during the month of Elul he can feel enlightened, exalted, exited, strengthened in his Jewish feelings, understanding to be a better Jew, a better man in the coming year.

The hearing of the Shophar also reminds us of Isaac preparedness to be sacrificed by his father Abraham, whom God prevented at the very last moment from doing the Akedah. It reminds us too that we address on this day to Almighty God upon the whole Universe.

Lets hope that our prayers will be accepted and we all, the members of the Jewish Communities in Romania as well as all the Jews in the world will be inscribed in the Book of Life for good year, with good health, prosperity and peace, happiness and joy.

RABBI DR. YEHEZKEL MARK

"THE REVIVAL ACTION"

When I came in Bucharest, Av 25 (August 21) Monday in the morning, journalists asked me what was the priority problem of my activity in Romania. I answered I had many kneadings concerning this question because I did not know the most urgent problems which I had faced here.

I considered the Romanian Jewish youth education's problem was yet the most acute. I thought also to the over 60 years Jews education. Of course, the Bucharest Kosher Restaurant's activity is important. I visited the restaurant, I discussed with the both Mashgihahs (ritual supervisors), checked up by myself all the kosher aspects, and I said this restaurant is a kosher one indeed.

I had no many time for other questions. It was the last week of the Av month, and I knew if we did not organize immediately something for the Jewish Year's beginning we were in difficulty. I exposed my project to the Federation leadership who approved it. The project is entitled "The Revival Action" for Rosh Hashannah and Yom Kippur. This action was planned for two weeks; a first week visit in the Brăila, Galați, Bacău,

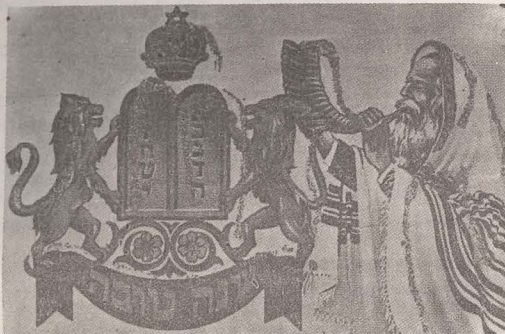
Roman, Piatra Neamt, Suceava, Botoșani and Iași Jewish Communities; a second week visit in the Transylvanian Jewish Communities: Cluj-Napoca, Oradea, Arad, Timișoara, Brașov. I visited also the Ploiești Jewish Community.

I thought this action was very successful. The Jews listened and promised me to improve their religious behaviour to become better Jews. I suggested to organize little group courses for improving the Mahzor reading, for teaching Jewish daily and festive behaviour rules. I could not value myself but I supposed the impressive audience, her interest demonstrated in my address were a good starting.

A sincere relation was created between the Rabbi and the parishioners so that some of them used the occasion to raise their own problems too. Of course, the Rabbi listened them carefully and promised to do all the best for satisfying their wishes.

So I wish the everywhere Jews prayers to be received with love and goodwill.

RABBI DR. YEHEZKEL MARK

LORD YEHUDI MENUHIN Doctor Honoris Causa of the Music Academy in Bucharest

At a ceremony held at the Music Academy in Bucharest, September 7, the reputed academic institution awarded Doctor Honoris Causa degree to His Excellency Lord Yehudi Menuhin.

Messrs. Viorel Mărginean, the Culture Minister, Acad. Prof. Dr. Virgil Constantinescu, the President of the Romanian Academy, other members of the Academy, Mrs. Zenobia Niculescu, representative of the Romanian Presidency, high officials from the Education Ministry, from the Culture Ministry, and from the Ministry of External Affairs, Ambassadors of many countries accredited in Bucharest, members of these Embassies, Rectors and Professors, prominent representatives of the Romanian cultural life, of the Bucharest main musical institutions, journalists, a numerous audience attended the festivity.

The Princess Margareta took part in the event too.

All the Music Academy Faculties deans were in the Presidium.

The "Madrigal" Choir conducted by the Marin Constantin welcomed His Excellency Lord Yehudi Menuhin singing "Gaudeamus Igitur" while the entire audience stood up and received him with applause.

His Excellency Lord Yehudi Menuhin was accompanied by the members of the Academy Board: Prof. Dr. Petre Leferescu, Rector of the Music Academy, Prof. Dr. Serban Sorean, Dean of The Pedagogics and Composition Faculty, Prof. Dr. Grigore Constantinescu, Scientific Secretary in the same institution,

Prof. Dr. Vasile Iliuț, Scientific Secretary of the Music Academy Senate.

Prof. Dr. Petre Leferescu underlined "Lord Yehudi Menuhin visit, now, in Romania represents a crown of a long tradition", eulogized the unesteemed merits in the music fields of "this Renaissance personality, of a new revival of our times" and noted his great veneration for his forerunner George Enescu, and his carefulness for descendants, through the schools established by him in England and in Swiss.

Prof. Dr. Grigore Constantinescu exposed in a few but substantial words of LAUDATIO the principal life and activity's aspects of "this legendary personality in our century", of one of its great musicians who is Lord Menuhin. His life dedicated to the Beauty, the Good, and Harmony between people was rewarded with a lot of distinctions and honorary titles.

Prof. Dr. Vasile Iliuț read the Proclamation of according Doctor Honoris Causa's title to the Lord Yehudi Menuhin, written in Latin, according with the European Universities tradition. Prof. Dr. Petre Leferescu delivered to Lord Yehudi Menuhin the Diploma and the Proclamation.

Lord Yehudi Menuhin thanked to the Music Academy Senate for the honorary title, spoke about the music's happiness, about its communication's power destroying the religious, ethnic, racial human being barriers, and about the veneration for his great professor, the violinist, conductor and composer George Enescu.

THE LAST EVENTS

AN AGREEMENT CONCERNING RESTORATION OF THE COMMUNITARY GOODS WAS SIGNED AT BUCHAREST

An Israeli delegation invited by the Romanian Government visited Romania, September 6-7. The delegation included Messrs. General (R) Moshe Nativ and His Excellency Ambassador Naphali Lavy.

The delegation met on this occasion the F.J.C.R. leadership who offered a dinner dedicated to the guests.

The delegation met also Messrs.: Viorel Hrebenciuc, General Secretary of the Romanian Government, and Co-ordinator of the Council for National Minorities, Oliviu Gherman, the Senate Chairman, and the P.D.S.R. President, Adrian Năstase, the P.D.S.R. Executive President. The delegation was received by His Excellency Mr. Ion Iliescu, The President of Romania.

An agreement between the Romanian Council for National Minorities, the World Jewish Organization for Restoration of the Communitary Goods and the Federation of the Jewish Communities in Romania was signed after meeting.

Prof. Dr. Nicolae Cajal, the F.J.C.R. President, and Att. Iulian Sorin, Deputy General Secretary of the F.J.C.R. accompanied the delegation during the visit.

BAR-MITZVAH AT ODOBEȘTI

Numerous congregants, relatives and friends not only from Odoești, but from Botoșani, Galați, and Focșani of the young Aharon - Andi Rond recently gathered at the local synagogue to celebrate his Bar-Mitzvah. For some time past they used to call him "the community hope".

Andi has been the best at studying Hebrew as well as at observing the religious customs.

The entire audience was impressed by the good knowledge of the Law demonstrated

by the young Bar-Mitzvah; especially, Att. S. Lazăr, the President of the Focșani Jewish Community, Mr. A. Süßermann, the gifted occasional Official, and some non-Jews, professors at the celebrated's high school. It is worthy to notice the *fêted* is one of their most diligent pupils. After the traditional address - *derasha* - spoken by Andi Rond, everyone congratulated him and wished him many happy days.

ANNIVERSARY MEETING

A moving festivity was held at the Old Aged Jewish Home in Timișoara, August 27, dedicated to Schärfer Eugen and Fried Terezia who reached nonagenarians.

The leadership of the local community and some friends of the *fêted* ones attended the anniversary and wished to the celebrated ones "Ad Mea Veessim!".

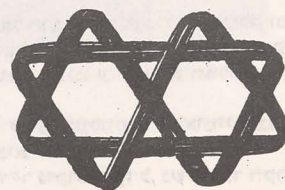
The participants had also a snack.

The First Rabbi Dr. Ernest Neumann addressed impressive words concerning the respect for human beings fundamental Torah's principles, especially, for the old, alone people, and the translation into reality of these teachings by the F.J.C.R. leadership with the "Joint" Organization support.

The event represented a bright page in the 18th years of this "Beit Avot" existence.

It is also worthy of making mention on Schärfer Eugen daily presence in the synagogue and on the fact that Fried Terezia was the last Jewess who lived in Teiuș before her coming in this Old Aged Home.

CREȚU TIBERIU

המצואות היהודית

ב"ה כ"א אלול תשנ"ה דו שבועון של הקהילות היהודיות מרומניא

ברכת נשיא ועד הקהילות שלנו לרגל ימים הנוראים תשנ"ו

בשם ועד הקהילות היהודיות ברומניא ובשמי אישית, אני מאחל לכל חברי הקהילות היהודיות, בהזדמנות יום הדין ויום הכיפורים, שנה טובה, עם בריאות והצלחה בכל מעשה ידיהם, שנת שלום, שגשוג ופריחה, שנת קיום וחיזוק קהילותינו הקדושות.

חבר האקדמיא, פרופ. ד"ר ניקולאי קז'ל

ברכת המערכת של "המצואות היהודית"

לכל קוראני וידידינו שלוחה ברכת המערכת לשנה טובה ופורייה, שנת שלום ושלוה בכל העולם כולו, שנת גאולה שלמה, שנה שבה הקב"ה ימלא כל משאלות לבנו לטובה, כדי שנוכל להוציא לאור עתונים עם בשורות טובות שיביאו שמחה בבתי קוראני וידידינו ה י ק ר ים, בבתי כל עם ישראל. אמן בשם המערכת: פרופ. חיים רימר

ארועים בחיי קהילותינו

בר - מצוה בקהילת יהודי אודובסט

היה היתה פעם קהילה חיה באודובסט. שם ובקהילה הקרובה פנצ'יו היו גם הכשרות, בהן הרבה צעירים יהודים מרחבי המדינה התכוננו לעלייה לישראל. היה זה פעם. אבל בגלל החוקים האנטישמיים של אנטונסקו י"ש, היהודים גורשו משם. עלו ארצה וכעת נשארו רק מעטים.

והנה שמחה באודובסט: הצעיר אהרן - אנדי רונד נהי' לבר-מצוה ובשמחתו באו להשתתף לא רק יהודי המקום, אלא גם קרובים וידידים מערי הסביבה. הצעיר הבר-מצוה התחיל זה מזמן ההכנות לארוע חשוב זה בחייו, וביום שמחתו הצליח לעשות רושם רב על כל המשתתפים. גם התפילה וגם הדרשה שנשא הבטיחו לקהילה שהיא קיבלה חבר חדש שיהי' מוכן לפעול לטובת קהילתו ברוח התורה.

הכירו זה את זה ב"תלמוד תורה"

סיפור האהבה. עם "הפי אנד" של דני קליין, בוגר הפקולטה לרפואת - שיניים וקלאודיא פויו, שנולדה בפאטרה ניאמץ, בוגרת הפקולטה לכלכלה - מחלקת הניהול של האוניברסיטה מקלז'ו, התחיל בהיותם חברים בשיעורי התלמוד תורה של קהילת היהודים מקלז'ו - נאפוקה. טקס החתונה התקיים בטימישוארה, שם חרב דר' אהרן - ארנסט נוימן סידר להם קידושין.

הנהלת הקהילה מקלז'ו - נאפוקה מאחלת גם בדרך זו "מזל טוב" לזוג הצעיר. עמנואל טישלר

שני תושבי בית-אבות מטימישוארה הגיעו לגיל תשעים

ביום א' ר"ח אלול תשנ"ה (27 אוגוסט 1995), התקיימה בבית-אבות מטימישוארה חגיגה מרגשת בהזדמנות הגיעם לגיל 90 של מר שערפער עאוג'ן והגב' פריד טערעזיא, עד מאה ועשרים, שניהם מתושבי בית-אבות זה. באו לקחת חבל בחגיגה, חברי הנהלת הקהילה, וגם מספר יהודים מטימישוארה חברי הנחגגים. ובכדי שהחגיגה תהי' שלמה, לא חסר גם כוס יין ועוגה טובה וגם שירים מתאימים, ובוודאי, גם "ל ח י י"ם" לבצלי השמחה ולכל המשתתפים.

על חשיבות הארוע דיבר הרב אהרן ארנסט נוימן, ברך את בעלי התשעים והדגיש על האופן בו הקהילה וה"גוינט" דואגים לזקנים ולגלמודים. כבודו ציין שמר שערפער לא חסר אף פעם מהמניין היום-יומי - בוקר וערב - ושהגב' פריד היא השרידה האחרונה מקהילת יהודי טעיוש.

עלינו לציון שגם בית-האבות זה ראוי לברכה: הגיע לגיל ח"י שנה. כה לחי!

נחתם הסכם על השבת רכוש קהילותינו

להזמנת ממשלת רומניא, בימים ה 6 וה 7 בספטמבר, משלחת מישראל מורכבת מ: אלוף משה נתיב ושגריר נפתלי לביא בקרו ברומניא. הם נתקבלו ע"י ועד הקהילות שלנו, שננתה ארוחה חגיגית לכבודם ושוחחה אתם על בעיות קהילתיות.

כמו כן המשלחת נתקבלה ע"י הה': וויאורל חרבנצ'וק-מזכ"ל הממשלה ומארגן הועד למען המיעוטים הלאומיים ברומניא, אוליווי גרמאן-יו"ר המפלגה פ.ס.ד.ר. ואדריאן נטאסאה-יו"ר בפועל של אותה מפלגה וגם ע"י נשיא המדינה, מר יון איליאסקו.

אחרי הדיונים, נחתם הסכם בין הועד למען המיעוטים הלאומיים ברומניא והנהלת הועד של הקהילות היהודיות ברומניא.

במשך הביקור, חבר האקדמיא פרופסור ד"ר ניקולאי קז'ל, נשיא ועד הקהילות היהודיות שלנו וע"י יוליאן סורין, סמזכ"ל ועד הקהילות, ליוו את המשלחת ועזרו לפתור הבעיות בקשר לביקור הזה.

בס"ד ער"ה התשנ"ו

מסר לימים נוראים תשנ"ו

לכל בית ישראל - די בכל אתר ואתר ברומניא ודי בכל אתר ואתר בתבל כולה, - שלוחה ברכתי:

לשנה טובה תיכתבו ותחתמו לאלתר לחיים טובים ארוכים ולשלום. ואם לפרט: וה"ר שתהא השנה הבאה עלינו לטובה, שנת בריאות, שנת ביטחון, שנת שפע, ברכה והצלחה, שנת שלום בארץ ישראל ובעולם כולו, שנה שבה יבוא משיח צדקנו ויגאלנו במהרה בימינו מעול גלויות הגויים ויוליכנו מהרה קוממיות לארצנו.

ימים אלה, הימים הנוראים, הם ימים נוראיים וקדושים-אימה, ימי הרחמים והסליחות, ימי הדין ומוראם, ימי הכתיבה והחתימה, ימי תפילה ותשובה ובוודאי ובוודאי ימי חשבון הנפש ותקוות הסליחה. ימי חודש אלול שמשו הכנה לימים אלה. ההתעוררות בכל קהילות ישראל ברומניא לקראת ימים אלה בולטת בכל מקום. ההתעוררות היא גופנית, יותר זריזות בקיום המצוות ובעשיית המעשים הטובים. היא נפשית מוסרית דתית-רליגיוזית ויהודית. כל אחד חש ומרגיש בימים אלה שמן הראוי להתקרב לה' כמה שהוא וכול ובכך יתעלה לקראת יום הדין בתחושה שהוא מנצח את היצר הרע ויתחיל את השנה, ביום ראש השנה, בפתיחת דף חדש שיש בו בשורות התחדשות, או לכל הפחות בשורות התרענונות והתעוררות. תקיעת השופר מוסיפה תחושה מיוחדת להתעוררות זו. כי בתקיעת השופר אנו ממליכים עלינו את הבורא יתברך. וכן אנו מזהירים בתקיעת השופר, כמי שמתריע ואומר: כל הרוצה לשוב בתשובה - יחזור בתשובה.

תקיעת השופר גם מזכירה לנו את מעמד הר סיני, שם נאמר "יקול שופר חזק מאוד" ונחזור ונקבל על עצמנו מה שקיבלו אבותינו על עצמם באותו מעמד כשאמרו נעשה ונשמע.

דברי הנביאים נמשלו לתקיעת שופר כמובא בדברי הנביא יחזקאל... "ושמע השומע את קול השופר ולא נזהר... דמו בראשו יהי, והוא נזהר - נפשו מילט..." (יחזקאל לג)

קולות תרועת השופר מזכירים לנו את קולות תרועת המלחמה וחורבן בית המקדש וביום הזה נבקש שייבנה בית המקדש במהרה בימינו.

השופר עצמו, כיון שהוא עשוי מקרן של איל, מזכיר לנו את עקדת יצחק שמסר נפשו לשמים אף כי תמורתו נשחט האיל. עם שמיעת התקיעה נביע נכונותנו לגלות מסירות נפשנו על קידוש השם יתברך שמו.

את האווירה המיוחדת של ימי ראש השנה אנו חשים תודות לתקיעת השופר, שכן בשעה שנשמע את התקיעות, את השברים ואת התרועות נירא ונחרד וישיבר לבנו לפני הבורא, כמו שכתוב "אם ייתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (נעמוס ג)

עם ישראל כולו, - מן הנקודה הצפונית ביותר ומן הנקודה הדרומית ביותר של כדור הארץ שיש בו יישוב יהודי - מתכנס בבתי הכנסת ביום הדין ומבקש מחילה על עברות שעברו בשנה שעבר, מקבל על עצמו לתקן מה שטעון תיקון ומבקש שייכתב בספר החיים כמצויין בראשית הדברים

"וכבר לחיים מלך חפץ בחיים וכתבני בספר החיים למענך אלקים חיים"

(מן המחזור לימים נוראים).

הרב ד"ר יחזקאל מארק

כבוד הרב ד"ר יחזקאל מארק על "מבצע ההתעוררות"

כאשר הגענו בבוקר יום שני כ"ה במנ"א 21.8.95 לבוקרסט נשאלתי ע"י עיתונאים ומראיינים למיניהם מה היא הבעיה שתזכה לקדימות ראשונה מיד עם תחילת עבודתי כרב ראשי של יהודי רומניא. והשיבותי לכולם שיש לי לבטים רבים בקשר לעניין זה, כיוון שעוד לא הספקתי לסקור את הבעיות הטעונות טיפול מיידי. אמנם חשבתי על בעיות החינוך של ילדי הקהילות היהודיות ברומניא. בהמשך חשבתי על בעיות החינוך של היהודים מבני הששים ומעלה. וברור, מצב הכשרות בקטניה בבוקרסט. אמנם הקטניה בחזקת כשרות היתה, אך מרגע שהגעתי לבוקרסט חלה האחריות עלי ואכן ביקרתי בקטניה, שוחחתי עם שני המשגיחים ובדקתי את חסידיו השונים ואני מוצא לנכון להכריז שהקטניה היא בחזקת כשרות למתדבק.

לא נותר לי הרבה זמן ללבטים. היינו בשבוע האחרון של חודש מנחם אב ואני ידעתי שאם לא תחיל מיידי לארגן משהו לקראת הימים הנוראים תאבד ההזדמנות לקראת ימים אלה בראשית התשנ"ו. הבאתי הצעה די מפורטת בפני הנהלת הפדרציה והיא אישרה אותה מיד.

ההצעה מדברת על "מבצע התעוררות" לקראת הימים הנוראים הבאים עלינו לטובה. מבצע זה אמור להיערך במשך שבועיים והוא כלל בשבוע הראשון את הקהילות היהודיות שבאזור רעגאט: בראילה, גאלאץ, באקאן, רומאן, פיאתרה ניאמץ, סוסיבה, באטשאן ויאסס.

שבוע השני ביקרו בקהילות היהודיות שבאזור ארדעאל: קלז', אורדיא, אראד, טימישוארה, בראשוב וכן גם בפלועשטי.

אין נחתום מעיד על עיסתו ע"כ לא אעיד על מידת הצלחתו של "מבצע ההתעוררות", אך אני מרשה לעצמי לומר שבכל מקום היתה נוכחות מרשימה, הכל לפי המקום ומספר התושבים הבריאיים. מרשימה היתה גם ההקשבה וגם ההתרגשות. אע"פ שניין זה לא תוכנן בשעת ארגון המבצע נוצר איש בין הרב הראשי של יהודי רומניא ובין בני הקהילות השונות ואכן חלק מהם ניצל הזדמנות זו כדי להביא בפניו מבעייתו. מובן שהרב הראשי הקשיב בתשומת אוזן לבעיות שהובאו בפניו והבטיח להשתדל לפותרן לשיעית רצונם של בני הקהילות. וה"ר שיתקבלו כל תפילות עם ישראל - די בכל אתר ואתר - ברחמים וברצון.